

Armand Obiols i la configuració del Grup de Sabadell (1918-1928)¹

JORDI MARRUGAT

Les activitats de l'anomenat Grup de Sabadell en el seu entorn local comencen entre 1918 i 1919.² També són els anys en què, individualment, els seus membres més destacats (Trabal, Oliver i Obiols) apareixen al *Diari de Sabadell*, del qual s'apoderaran a partir de final de 1923. Tota l'activitat que aquest grup du a terme al llarg dels anys 20 és un intent de superar les limitacions del Noucentisme tot partint dels seus pressupostos –com succeí paral·lelament en altres viles catalanes–, cosa que els seus mateixos integrants no negaran pas.

1. Aquest treball s'inclou en el marc del projecte «Concepcions i discursos sobre la modernitat en la literatura catalana dels segles XIX i XX», HUM2005-01109, subvencionat pel Ministeri d'Educació i Ciència; i ha estat realitzat amb el suport del Comissionat per a Universitats i Recerca del Departament d'Innovació, Universitats i Empresa de la Generalitat de Catalunya i del Fons Social Europeu.

2. Es pot trobar informació imprescindible sobre els orígens i el desenvolupament del Grup de Sabadell a: M. BACH, «La colla de Sabadell», *L'Avenç*, 42, octubre 1981, p. 50-53; M. BACH, «Francesc Trabal, un humor impossible», dins F. TRABAL, *De cara a la paret*, Sabadell: Ajuntament, 1985, p. 13-32; M. BACH, «El "Coro" de Santa Rita, altrament anomenat Grup de Sabadell», *Arraona. Revista d'història*, 9 i 10, tardor 1991 i primavera 1992, p. 67-80 i 59-75; M. BACH, «La Mirada a Sabadell. De la revolta avantgardista a la modernitat cosmopolita», *Serra d'Or*, 473 i 474, maig i juny 1999, p. 49-53 i 58-62; M. BACH, «L'esperit de revolta de la "Colla de Sabadell"», *Nexus*, 22, juliol 1999, p. 2-15; M. BACH [coord.], *La colla de Sabadell. Entre el Noucentisme i l'avantguarda*, Sabadell: Fundació La Mirada, 2002.

La proposta inicial de Francesc Trabal (1919-1922)

Així, per exemple, un dels primers actes significatius per a la cultura del país dut a terme per Trabal (la conferència de l'11-12-1919 titulada «Les ciutats solitàries») parteix molt clarament de l'article d'Eugeni d'Ors «Les veus amigues», en el qual el capítost noucentista predicava la necessitat d'estrènyer els contactes entre els nuclis culturals dispersos pel territori català,³ com paral·lelament feia des de *La Veu de Catalunya* amb diverses gloses sobre els «solitaris de Catalunya»; campanya a la qual resposgueren plataformes culturals de tot el Principat mostrant la seva adhesió a la reivindicació d'una cultura unitària.⁴ Entre aquestes es pot comptar la conferència del sabadellenc ja que, al cap i a la fi,

la proposta de Trabal, com és duta a terme, demostra el que hi ha de continuïtat i de ruptura respecte del Noucentisme en els seus projectes. El jove activista està afiliat a les Joventuts de la Lliga, i la seva proposta pot ser entesa en la línia de la Catalunya-Ciutat del Noucentisme. Tanmateix les diferències són substancials. En primer lloc, aquest aspecte del projecte noucentista és inherent a tota proposta de construcció d'una societat moderna en els països industrialitzats, el que varia, el que és específic del Noucentisme, és com va associada a l'estratègia política de la Lliga i a les seves necessitats d'implantació en el conjunt del territori. L'altre aspecte específic és el caràcter superestructural del projecte i els instruments polítics que s'utilitzen per dur-lo a terme. La proposta de Trabal mostra els canvis d'estratègia que anuncien el que ja serà evident durant la dècada dels anys vint. Si bé, en part, aquest canvi s'està forjant en els nuclis de les Joventuts de la Lliga, el que apareix ara és l'intent d'aprofitar els grups de l'activisme catalanista, que creixen i es renoven de manera important des de mitjan Primera Guerra Mundial, molts d'ells encara producte de la desintegració de la Unió Catalanista i distanciats de la Lliga, per tal de crear unes infraestructures culturals a partir de la

3. EL GUAITA [E. d'ORS], «Les veus amigues», *Quaderns d'Estudi*, VI: 1, febrer 1918, p. 1-4.

4. Vegeu, per exemple: *Vila-Nova. Periòdic quinzenal*, 16, primera quinzena de juliol de 1918, p. 1; *Marinada* [de Palamós], VI: 54, maig 1918, p. 71-73; o bé les moltes citacions recíproques entre el «Glossari» d'Ors i la revista *Vida Olotina*. Aquesta crida d'Ors era una nova formulació del vell projecte noucentista de la Catalunya-Ciutat, al qual Carles Riba s'havia afegit amb l'article «De la Ciutat», publicat el desembre de 1913 a la revista *Catalunya*. En ple ressò dels articles d'Ors sobre els «solitaris de Catalunya», el 29-12-1918, el *Diari de Sabadell* reproduïa aquest text de Riba i, poc després, el 9-3-1919, un de Joan Arús, «Per la vida espiritual de la ciutat», en què el poeta comminava els «solitaris» de Sabadell a «actuar constantment amb infallible perseverança, damunt la vida ciutadana, per tal de fer-la participar, encara que en forma passiva, en les coses de l'esperit, altificadores de la valor ètica i social del poble». Per a una anàlisi d'aquesta estructuració territorial del Noucentisme, vegeu: J. MURGADES, «Definició territorial del Noucentisme», dins X. AMORÓS i altres, *El Noucentisme a Reus. Ideologia i literatura*, Reus: Centre de Lectura, 2002, p. 25-43.

iniciativa coordinada d'aquests sectors. Es tracta de crear una infraestructura en àmbits molt diversos de l'activitat cultural que no sigui un estricte instrument de l'activitat política i que arribi a sectors amplis de la població, tot defugint tant els models d'intervenció cultural vuitcentistes com l'acció superestructural del poder.⁵

Els anys 1918-1919, paral·lelament a aquesta proposta, es produeix la incorporació de Trabal a *La Veu de Catalunya*, com a corresponsal d'aquest diari a Sabadell, i al *Diari de Sabadell*, com a crític teatral i musical. En aquest darrer, a més, compartia rotatiu, de nou, amb Lluís Parcerisa, que el 1918 hi recuperava el pseudònim utilitzat a la *Fulla Salau* el 1916 (probablement la primera publicació en què havia participat Trabal), «L'Ebis», per publicar-hi un «Dietari d'istiu». Tots aquests textos de Parcerisa cal considerar-los, sens dubte, com a precedent de l'humor treballat,⁶ no sols perquè comparteixen recursos humorístics amb els de Trabal (el joc metalingüístic, descontextualitzador o amb qüestions de gènere literari),⁷ sinó també perquè Parcerisa ja hi fa una crítica a determinades institucions culturals, plantejada a partir d'una situació narrativa quotidiana que destaca la necessitat que tenen de modernitzar-se per ser efectives⁸

5. J. M. BALAGUER, «L'acció a través de la cultura. 1916-1936», dins J. M. BALAGUER; I. PELEGRÍ [coord.], *Centenari Francesc Trabal (1899-1999)*, Barcelona: Generalitat de Catalunya i Institució de les Lletres Catalanes, 2001, p. 5-11. Per contextualitzar tot el que en el present treball es dirà sobre Trabal en el desenvolupament de la seva obra i el seu pensament i posar-ho en relació amb el Grup de Sabadell, vegeu aquest llibret i J. M. BALAGUER, «Francesc Trabal i la paròdia de la novel·la», dins M. CASACUBERTA; M. GUSTÀ [ed.], *De Rusiñol a Monzó: humor i literatura*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, p. 67-87; J. M. BALAGUER, «La brevetat com a estratègia de reflexió literària en el Grup de Sabadell», dins V. ALONSO; A. BERNAL; C. GREGORI [ed.], *Actes del primer Simposi Internacional de Narrativa Breu*, València i Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998, p. 143-163; i J. M. BALAGUER, «El novel·lista, l'home modern», *L'Avenç*, 312, abril de 2006, p. 44-48.

6. La revelació del nom que s'amaga rere «L'Ebis» la fa M. BACH (a «El "Coro" de Santa Rita, altrament anomenat Grup de Sabadell», p. 68) en atribuir a Parcerisa l'article de la *Fulla Salau* que carrega contra la Banda Municipal (signat «L'Ebis»). D'altra banda, el mateix Bach ja deixa indicada la importància de Parcerisa per als inicis del Grup de Sabadell, i el mateix Trabal encara en recordarà expressions molts anys després d'aquests inicis: «ens trobem que cremem per tots quatre costats –i els altres, que hauria dit l'Ebis– i no sabem on començar a calar foc» (F. TRABAL, «Ens sembla que un petit armistici no aniria pas malament», *Diari de Sabadell*, 1-3-1925, p. 1).

7. Quant al joc metalingüístic amb el sentit literal i figurat d'expressions i paraules, vegeu com a exemples: «Car en el pis no hi ha aigua viva i és que el pis és molt alt i l'aigua, per viva que fos, no hi arribaria» (16-7-1918, p. 2); «Al dessota de casa hi ha una era. / Tal com sona: una era. Una era que encara és, això és: era» (17-7-1918, p. 2). Quant al joc descontextualitzador, és evident que pot ben provocar la rialla del lector una afirmació com aquesta en ple juliol: «I jo pensava: M'avorriré en aquest poble? Trobaré noies per passar-hi estones de platxeri? Regnarà el tedi en la meva ossamenta? / Abans que la melangia s'apoderi de mi, pel que pogués esdevenir, demà començaré a bastir el pessebre» (17-7-1918, p. 2). Finalment, pel que fa al joc amb qüestions de gènere, som davant d'un dietari que es publica en un diari i, sovint, Parcerisa fa bromes amb el pas del temps (vegeu, per exemple, les notes del 18-7-1918, p. 3, o del 20-7-1918, p. 2), amb la llibreta en què escriu les seves notes (8-8-1918, p. 4) o amb allò que condiciona les seves anotacions (el 23-7-1918, p. 2, per exemple, es veu obligat a anotar com li donen carbassa «per ésser la primera rebuda aquest istiu»).

8. Vegeu com a exemple els dos articles signats «L'Ebis» a la *Fulla Salau*: «Cine Imperial», 1, 23-4-1916, una crítica a les males condicions en què hom es veu obligat a veure cinema a Sabadell; i «Encís», 4, 7-5-1916, una crítica a la Banda Municipal de Sabadell.

–i, de fet, aquell estiu de 1918 ja li surten descendents que escriuen en aquestes mateixes línies també al *Diari de Sabadell*.⁹ Heus ací el que serà una de les activitats clau del Grup de Sabadell i de Trabal en particular, que, després de «Les ciutats solitàries» i de participar en la creació de l'Associació de Música de Sabadell, el 1922 escriu per a un número «extraordinari dedicat a la Música a Sabadell» de la revista *Garba* l'article «La nostra història, la nostra posició i la nostra orientació»,¹⁰ en el qual interpreta la història musical sabadellenca com a tot just començada per la pròpia generació. Abans, una dispersió poc sòlida d'activitats, mancada de la «intervenció [...] del seny», que provocà primer «el plany» de la nova generació; tanmateix, «al segon dia ens eixugàrem els ulls i desentelats de la boira humida volíem fer quelcom més que el seure i rondinar parlant totstemps d'impotències i maselleries». Crearen aleshores l'Associació de Música, una nova institució en les línies de les que ha creat el Noucentisme, però diferent d'aquelles perquè no depèn d'un programa polític determinat per un partit; el seu valor és, sobretot, un «valor moral», «La valor patriòtica d'un organisme de dalt a baix nacionalista», però d'un nacionalisme transversal no excloent (cal que «entre nosaltres ens entenguem i una vegada entesos una mica –perquè no serà possible entendre'ns del tot– dur plegats a la vida una institució, unes institucions d'una organització tal que faci la manera d'entendre-s'hi, a dintre, els nostres fills»): «La valor de continuïtat en una obra col·lectiva dins la qual no són possibles èxits individuals. La valor d'aportació al patrimoni naixent de Catalunya i d'exemplaritat efusiva de cara a les ciutats germanes». No serà estrany, doncs, que, amb aquests ideals gens allunyats en termes generals dels que s'expressen a la Conferència Nacional Catalana, Trabal n'hagi signat la convocatòria d'abril de 1922. L'any següent, «El 5/12/23 Trabal inicia la sèrie d'articles amb el pseudònim Sr. Banyeta, és amb aquesta mateixa signatura que el 10/12/24 inicia la sèrie “De cara a la paret”».¹¹

Els inicis de Joan Oliver (1918-1923)

Joan Oliver s'afegeix al Grup de Sabadell cap al 1919,¹² poc després de començar a publicar poemes al *Diari de Sabadell* des que el 8-8-1918 hi publica «Estival», guanyador d'un premi als Jocs Florals de Sabadell d'aquell any, directament

9. Vegeu, per exemple: L'HATXE, «Fantasia d'estiu. La comunicació telefònica», 31-7-1918, p. 2; i RODAMON [F. TRABAL?], «D'ací i d'allà», 7-8-1918, p. 2; 17-8-1918, p. 2-3; 23-8-1918, p. 2-3; etc.

10. *Garba*, 32-34, 10-11-1922, p. 21-27.

11. J. M. BALAGUER, «L'acció a través de la cultura. 1916-1936», p. 8.

12. Per bé que els contactes amb els seus membres daten, per força, d'abans d'aquesta data: el 3-1-1918 apareix al *Diari de Sabadell* una lloança del pessebre de can Oliver, elaborat pels fills Oliver i per Vila Arrufat, membre del Grup de Sabadell. Per a les relacions entre Joan Oliver i Antoni Vila Arrufat: I. RIERA, *Joan Oliver / Pere Quart. L'inventor de jocs*, Barcelona: Proa, 2000, p. 33-39.

controlats pels representants més conspicus del Noucentisme. De fet, la poesia que el jove Oliver escriu aquests anys traeix perfectament la influència d'aquells poetes, especialment la de Carner. Un parell de poemes de circumstàncies són publicats sota les inicials «J. O. S.» (26-9-1918 i 9-2-1919) que no triguen a transformar-se en la signatura «Joan Oliver» (o «J. Oliver») per a uns pocs poemes més fins al final de 1923.¹³ És també aleshores quan Oliver comença a col·laborar assíduament en el *Diari de Sabadell* amb uns textos que ja han estat perfectament analitzats.¹⁴

Inicis i evolució de la poesia d'Armand Obiols (1920-1926)

Sembla que fou el mateix 1923 quan s'incorporà al Grup Armand Obiols, escriptor que, fins en aquest moment, ha estat molt més pròdig publicant al *Diari de Sabadell* que no pas Joan Oliver –proporció que, en pocs anys, s'invertirà radicalment.¹⁵ D'altra banda, l'orientació que pren des de bon principi l'obra

13. Per a una lectura d'alguns d'aquests poemes en relació amb Carner i l'evolució de la poètica de Pere Quart: J. MARRUGAT, «Formació i consolidació de la poètica de Pere Quart», *Els Marges*, 69, gener 2002, p. 65-83.

14. C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001. Per a una biografia d'Oliver que s'ocupa també d'aquests anys, vegeu I. RIERA, *Joan Oliver / Pere Quart. L'inventor de jocs*, per bé que es planteja explícitament com una reivindicació del personatge més que com un treball fruit de la recerca històrica, de manera que, més que aportar noves informacions, sintetitza materials preexistents, bàsicament textos memorialístics del mateix Oliver i fragments de la bibliografia que en el present treball se cita en les notes al peu. Per a una visió de conjunt de l'obra d'Oliver: I. RIERA i altres, «Evocació de Joan Oliver», *Serra d'Or*, 324, setembre 1986, p. 33-47; I. RIERA i altres, «En el centenari de Joan Oliver», *Serra d'Or*, 475-476, juliol-agost 1999, p. 39-61; i M. M. GIBERT; A. IBAÑEZ [coord.], *Centenari Joan Oliver "Pere Quart" (1899-1999)*, Barcelona: Generalitat de Catalunya i Institució de les Lletres Catalanes, 1999. A. TURULL, *Pere Quart, poeta del nostre temps*, Barcelona: Edicions 62, 1984, ofereix un repàs descriptiu de l'obra publicada en volum per aquest poeta.

15. Per a unes breus dades sobre el conjunt de la poesia i la vida d'Obiols: M. BACH, «Notícia d'Armand Obiols», dins A. OBIOLS, *Mirall antic i altres poemes*, Sabadell: Ajuntament, 1988, p. 11-18; D. GUANSÉ, «Pròleg» a A. OBIOLS, *Poemes. Catalunya – Cicle menor*, Barcelona: Proa, 1973, p. 7-21; i J. OLIVER, «Notícia biogràfica», dins *ibidem*, p. 41-58 (per bé que en aquest darrer cas, cal tenir present que parla una part implicada en l'assumpte i que, per tant, ofereix dades probablement esbiaixades). M. CASALS («La impossible història d'Armand Obiols», *Arraona*, 12, primavera 1993, p. 41-54) es queixa molt de la manca d'informació que hi ha sobre Obiols, però dedica tretze pàgines a elucubracions abstractes que no aporten cap dada sobre la vida o l'obra del subjecte suposadament estudiat ni tenen en compte la tasca de recuperació que en l'època d'aquest article ja havia iniciat la Fundació La Mirada. La mateixa escriptora, a *Mercè Rodoreda. Contra la vida, la literatura. Biografia* (Barcelona: Edicions 62, 1991), sí que dóna dades sobre la vida d'Obiols, però com que no indica d'on procedeixen i, molt sovint, les dades que dóna en aquest llibre són errònies, copiades d'altres llibres o articles –a vegades sense citar-los–, o descontextualitzades i manipulades segons la pròpia conveniència, no es poden considerar fiables. Per a les relacions intel·lectuals entre el Grup de Sabadell i la primera Rodoreda, vegeu millor J. M. BALAGUER, «La creació del Club dels Novel·listes i els fils de la història», *Els Marges*, 57, desembre 1996, p. 15-35; M. CAMPILLO, «Mercè Rodoreda: la construcció de la veu narrativa», dins *Actes del primer Simposi Internacional de Narrativa Breu*, p. 323-354; i N. REAL, *Mercè Rodoreda: l'obra de preguerra*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2005, p. 179-181, 195-196, 235-236, 241-250, 254-259, 278, 285, 290, 299-303, 309-312, 420-426 i 476-479. Per veure aquest mateix tipus de relacions entre el Grup de Sabadell i Pere Calders: J. M. BALAGUER, «Calders i l'autor déu», dins C. PUIG [ed.], *Pere Calders i el seu temps*, Barcelona: Universitat Autònoma i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, p. 335-350.

d'Obiols (estem parlant de quan tenia quinze anys, de quan, nascut el 1904, comença, el 1919-1920, a publicar poemes a la *Revista de Sabadell* i el *Diari de Sabadell*), a diferència de la d'Oliver, és la poesia, i serà aquesta que el durà molt aviat a la crítica.

Els primers poemes d'Obiols segueixen, com els de tants altres joves de l'època, les vies obertes per la poesia de Josep Carner. A més, però, tractant-se d'un sabadellenc, Obiols seguirà també els camins de dos insignes carnerians de la ciutat: el ja difunt Joaquim Folguera (l'admiració pel qual romandrà intacta durant tota la trajectòria d'Obiols) i el més actual i també deutor de Folguera Pere Valls, que signava amb el nom de «Jordi Pons» (i a qui Obiols no trigarà a criticar durament). En els seus inicis literaris, tots tres poetes havien escrit copiant els aspectes més recurrents de l'obra de Carner: a) la representació de la figura femenina com a ideal fugisser; b) la representació de la ciutat en les línies establertes per *Auques i ventalls*; c) les formes de la cançó i del joc lingüístic encabint en l'epigrama breu; i d) la presa d'un motiu quotidià, sovint una data assenyalada del calendari litúrgic cristià, com a punt de partida de les composicions. Ho podem comprovar amb alguns exemples.

El llibre amb el qual es donà a conèixer Pere Valls –l'únic, sembla, que va publicar–, *Versos de Jordi Pons*,¹⁶ s'obre, després de l'endreaça, amb un poema de títol tan significatiu com «Passa l'amor...», que és tant com dir que passen les donzelles que ens enamoren d'una il·lusió únicament veritable en allò que té d'insinuació d'un ideal superior:

Passa l'amor de la frèvol donzella
que un sol instant va alegrar nostre cor;
ve un nou amor, i amb sa joia novella
dels primers besos esborra el record.

[...]

Vana il·lusió de l'amor que s'envola
com una ocella bronzint pel cel blau!
passa xisclant, i se'n va, i resta sola
la volta immensa vibranta de pau.

Mes en nosaltres, si passa la ocella,
hi ha en nostre cel un esquinc de dolor:
on és anada la frèvol donzella?
per on fugia del nostre horitzó?

16. Publicat a Sabadell sense fer constar cap editorial i amb data de 1917, per bé que al final del llibre s'indica que «fou acabat d'estampar [...] el dia xxvi de març de l'any mcmxviii».

En l'horitzó ella ha obert la ferida
i ara sabem al darrera què hi ha:
no s'acabava en el blau nostra vida;
per altres terres devem caminar.

[...]

...Passa l'amor de la frèvol donzella;
mes, com un arbre, florit d'il·lusions
pressento en l'aire el lleu vol de la ocella
que el meu brancatge ha d'omplir de cançons.

Heus ací la consciència amb què Valls situa el seu llibre en la «mentida bella» definida per Carner (consciència que, tanmateix, no emergirà en tots els poemes): els seus amors, les seves «amigues», no seran cantades en tant que dones, sinó en tant que el poeta les imagina com a tals: «Porto l'amor a dins del cor / com una flama que s'hi arbora. / No és esperança ni és record, / sinó l'amor que m'enamora. // I puix l'externa claretat / a vora seu pal·lidiria, / jo vaig pel món, l'esguard tancat / a tota estranya imatgeria». Són versos de «L'amor absent» que, sortits directament de Carner, s'acosten als de «L'amor eterna» (i també absent) de Folguera, inclòs al carnerià volum *Poemes de nequit* (1915).

El fet que aquest llibre d'un autor fins aleshores gairebé inèdit cridés l'atenció de Joan Arús¹⁷ és el que probablement obrí a Valls les portes del *Diari de Sabadell*, on pocs mesos després comença a publicar poemes signats «J. P.»¹⁸ El primer, només amb el títol ja paga com a imitació d'*Auques i ventalls*: «Rims matinals de l'home qui rega la Rambla»; el contingut, ho corrobora: l'home que rega la Rambla neteja la ciutat fent més agradable, desempolsant, la vida dels qui l'habiten. Una feina anàloga a la del poeta o el déu «omnipotent» perquè, transformant la realitat, acosta l'home a un ideal amable;¹⁹ a partir

17. J. ARÚS, «Versos de Jordi Pons», *Diari de Sabadell*, 5-4-1918, p. 2.

18. La coincidència d'aquestes inicials amb les de Joan Prat/Armand Obiols i la dels poemes que signen amb el to carnerià del darrer ha dut no pocs maldecaps a l'autor d'aquest treball (al cap i a la fi, les col·laboracions d'Armand Obiols comencen a aparèixer a la premsa sabadellenca no gaire més tard que aquests poemes). Tanmateix, atenent-se a algunes coincidències d'expressions i personatges entre els poemes de «J. P.» al *Diari de Sabadell* i els *Versos de Jordi Pons*, s'inclina a atribuir els primers a Pere Valls, no sense acceptar un cert marge d'error. D'altra banda, en una conversa mantinguda entre Miquel Bach i Pere Valls, segons explica el mateix Bach, si bé Valls no va voler reconèixer explícitament l'autoria d'aquests poemes, sembla que la seva expressió facial el delatà. En qualsevol cas, si els poemes signats «J. P.» pertanyen a Joan Prat, la interpretació dels fets que segueix no variaria gaire.

19. «Jo et diria omnipotent, / home vell de la manguera / qui remulles sense esment / la minyona matinera / qui va a la plaça, // i en els arbres malcriats / de la Rambla que es desperta / poses verts insospitats, / i fas cada fulla incerta / i tremolosa, // i ens lliberes de la pols / per la gràcia d'una pluja / que el passeig torna més dolç / sens del núvol que ens enuja / la temença, // i aspergeixes el matí / en l'instant del seu inici, / i dus l'arc de Sant Martí / a l'albir de ton caprici / en la manguera», *Diari de Sabadell*, 21-7-1918, p. 2.

d'aquest cal construir la «ciutat de demà», «clara» i per a un «poble tranquil», segons, ben carnerianament, havia reclamat Folguera a «El bon elector vota de matí» (*Diari de Sabadell*, 9-11-1913). De fet, ja el «vianant» al qual cal transportar cap a aquest ideal havia estat el destinatari últim de l'endreuça dels *Versos de Jordi Pons*; com ho havia estat de –l'encara força maragallià– «La cançó del vagabund» que Folguera publicà al *Diari de Sabadell* el 2-7-1913. Poc després d'aquests «Rims matinals», Valls publicava al *Diari de Sabadell* «La noia de les aufàbregues» (15-9-1918) i «Cançó de la noia qui passa pel carrer» (22-9-1918), dues formulacions inverses del mite de *la passante* tal com l'havia reprès Carner a, entre altres poemes, el famós «La bella dama del tramvia».²⁰ De fet, el mateix Valls escriu un poema en què apareix directament el mestre en un joc metaliterari que, sens dubte, també ha après d'ell.²¹

En publicar *Versos de Jordi Pons*, Valls ja estava en contacte amb el Grup de Sabadell; però fou probablement a través d'aquest llibre que entrà en contacte amb Obiols, que encara no era membre d'aquesta colla. Així, ja a la *Fulla Salau*, on tot just acabem de trobar Parcerisa i Trabal, Jordi Pons havia signat «L'abraçada» (núm. 2, 24-4-1916); l'any següent, «Arran de l'edició dels Versos de Jordi Pons [els de la colla de Sabadell] van decidir remullar el bateig literari amb un vi ranci; es van entaforar en un bar i, després de la gatzara de costum, en Trabal va anar recollint xavalla a tots els concelebrants que, un cop a fora i a altes hores de la nit, va anar apilant per les passeres del carrer perquè els obrers, deia, en anar a treballar de bon matí estarien contents i participarien així de la celebració. També va escampar molles de pa entre les monedes per tal que els ocells l'endemà cantessin més que de costum».²²

Poc després, el 25-1-1920, Obiols començava a publicar poemes al *Diari de Sabadell*, i el tercer que hi signava era dedicat «A Jordi Pons»,²³ que seguia publicant en aquest rotatiu i amb el qual compartiria espai en altres publicacions periòdiques en què participarà a principi dels anys 20.

Aquests primers poemes del jove Obiols són, efectivament, del tot carnerians. Cosa que vol dir que, donades les coordenades acabades de descriure, segueixen

20. En la primera, el jo poètic és qui passa i inventa la vida d'una dama «qui ets en finestra / cada jorn al demati»; en la segona, s'imagina posseint l'ideal d'aquella qui, tanmateix, sempre serà «l'amada inconeguda / que un jorn passava pel carrer». Poc més o menys el que havia dit Folguera en «A una dama inconeguda» (la qual també passa «cada dia / els ulls vessant d'ensomnis davant mon finestral», *Renaixement*, 18-1-1912).

21. «Rims del bon consell // En l'esquifida botiga / imperes serenament. / Tens un deix de gràcia antiga, / i altrament // ets ben nostra, ben bé d'ara: / un resplendor racial / brilla en ton cos i en ta cara. / I per tal // com la Ciutat t'hi contempla / amb callada admiració, / la botiga torna un temple / ta gençor. // Si et fos amic et diria: / sotjaràs ta venustat / per tal que ella un jorn no et sia / malvestat. // Tu que ets bella i jovençana / i el ser bella et cau tan bé, / recorda't de l'Oriana / del Carner», *Diari de Sabadell*, 8-9-1918, p. 2.

22. M. BACH, «El “Coro” de Santa Rita, altrament anomenat Grup de Sabadell», p. 68.

23. A. OBIOLS, «Primavera», *Diari de Sabadell*, 20-6-1920, p. 2.

també la línia sabadellenca per on han caminat Folguera i Valls. Parla per si sol el fet que al llarg del 1920 el *Diari de Sabadell* reproduceix dos epigrames extrets dels *Versos de Jordi Pons*²⁴ i, just una setmana després del darrer, publica l'«Epigrama dels cabells i de l'escot» d'Obiols: «Si tomba el dolç cabell, com nit, sobre el coll nu, / fulgura a sota d'ell l'escot, auba que llu».²⁵ Es tracta d'un tipus de composició que, practicada els anys 20, té les arrels en un procés que ha passat per Ors, Carner, Folguera, Foix i la introducció de les teories poètiques d'Apollinaire i Reverdy a Catalunya: la defensa del fet que poesia és creació arbitrària, idea formulable a partir de la creació d'una imatge que relacioni realitats allunyades. «Clyris, arborada, dansa, / i els braços tenen el joc / de dues llengües de foc / retorçant-se»: heus ací la imatge de l'«Estiu» donada per Folguera a *El poema espars* (1917) no remetent al fet temporal o atmosfèric extern anomenat estiu, sinó a una creació pura, mental, lingüística, que ens acosta pels únics camins en què pot caminar l'home a aquella realitat externa. No és, ni de lluny, la mateixa reflexió que es pot extreure dels epigrames de Pere Valls —o de tants altres escriptors que en publiquen en aquests moments al *Diari de Sabadell*, com Ramon Ribera, Jordi Arnaus, Josep Soler... En canvi, sí que sembla que la poesia d'un Joan Prat adolescent ja intenta anar per aquest camí; o, en qualsevol cas, els poemes que comença a publicar el 1920 al *Diari de Sabadell* —molt sovint epigrames— se centren sempre en aquests recursos de creació d'imatges, tan carnerians i folguerians, que l'allunyen de la retòrica romàntica més típica dels poetes adolescents (pecat en què sí que havia caigut el seu conciudadà Joan Oliver): «Calla la pluja, ara. La terra el seu record / serva dins els bassals, miralls del cel que riu» («Posta», 25-1-1920); «Corpus. Cel blau. Or de festa. / Desmais de claror en els carrers. / Aires plens de l'olor de ginesta. Sonoritats en tots els cloquers. // [...] // Roses roges, de llum, tot vestides. / —Cada rosa una flama talment—. / Dues temples de noia florides, / —dues roses obertes al vent» («Corpus», 3-6-1920); «Tot el carrer ara s'enjoia / amb les sagetes d'or ardent; / més que la llum brilla en la noia, / sota el vestit, la folla joia / del pit que creix bell i turgent» («Primavera», 20-6-1920); «Jo diria que és l'home més crudel. / Al capvespre una follia l'ha fiblat, / i ara porta en una gàbia —oh malvestat!— / un poruc estel» («Del vigilant», 13-8-1920);²⁶ «Per tu, que tens la mirada bruna / i ets més alegre que un bocí de cel, / serà ma ofrena una flor d'estel / posada al cim d'un tany de raig de lluna» («Ofrena», 8-9-1920); etc. I és aquesta

24. «L'amiga, el diumenge de rams // És tota esvelta com la palma al vent / i us en vull dir avui la meravella, / que és diumenge de rams, i tinc turment / de saber si és per ella / que el ram s'enjoïella, / o si l'infant sóc jo i la plama és ella», *Diari de Sabadell*, 28-3-1920, p. 2; «Boca subtil // Rosa d'amor, que flaires entre roses, / no és pas com tu la rosa dels rosers: / tu a cada bes un nou deliquí poses, / i ella colltorç sota l'ardor d'un bes», *Diari de Sabadell*, 29-6-1920, p. 2.

25. *Diari de Sabadell*, 8-7-1920, p. 2.

26. Noteu, a més, la fina ironia, totalment carneriana, d'aquest epigrama, recurs que també retrobem sovint en aquests poemes d'Obiols. Vegeu-ne un altre exemple en «Oració al tren que s'emporta a l'amiga» (22-8-1920).

una via que, anys més tard, la seva poesia no ha abandonat; el 19-9-1926, Obiols publica aquest «Madrigal» al mateix *Diari de Sabadell*: «Reflecteixen, tos ulls, una absent estelada. / Els encengué la nit? Els enfosquí l'albada?». En l'endemig, poema rere poema, Obiols traïa aquesta admiració per Carner que s'avenia perfectament amb l'admiració per Folguera i la seva nova tendència a caminar pels viaranyes ribians.²⁷

Si ja hem vist com es produeix la influència carneriana, quant a la relació entre la poesia d'Obiols i la de Riba, basti esmentar dos poemes apareguts al *Diari de Sabadell* i titulats, a la manera de les *Estances*, amb números romans.²⁸ Ara bé, en aquest cas, la represa de la manera ribiana és del tot humorística, de fet, paròdica. Ja en altres poemes d'Obiols com la «Llegenda del pirata que esdevingué ermità»²⁹ hi trobem un fons humorístic evident des del moment que la conciliació d'elements oposats en què es basa tot el desenvolupament del poema arriba a convertir un pirata en ermità; més clar era l'humor del següent poema nadalenc d'Obiols;³⁰ però és que la represa que es fa a «XXVII» de les llargues comparacions ausiasmarquianes recuperades per Riba no pot ser més burleta: tota la rastellera de versos que conformen el primer terme de la comparació apareixen tan sols per mostrar un borratxo i acabar dient que l'amor és com aquest borratxo i que, per tant, les seves accions atzaroses –com les esses de qui ha begut massa– no poden sinó desorientar el pobre assenyat jo poètic.³¹ Sembla evident, doncs, que el títol del poema no surt

27. Bona part d'aquests poemes es troben recollits a: A. Obiols, *Mirall antic i altres poemes*. La lectura que se'n fa aquí, òbviament, ni descarta ni confirma ni queda invalidada per la lectura biogràfica que n'apunta A. M. SALUDES a «Armand Obiols, entre el poder de la paraula i la força del silenci», dins A. OBIOLS, *Lectures del romanticisme*, Sabadell: La Mirada, 2006, p. 9-30.

28. «XXVII», 8-2-1925, p. 5; i «XXV», 5-7-1925, p. 1.

29. Publicat al *Diari de Sabadell* en el número especial de Nadal de 1924 (25-12-1924, p. 3). El Nadal de 1925, La Mirada l'edità en un full solt amb boixos de Ricard Marlet i «El rústic villancet» de Carner (la Fundació La Mirada en feu una edició facsimil el 1999, i el poema d'Obiols també és reproduït a *Mirall antic i altres poemes*). No cal dir que aquesta última operació era del tot intencionada: Obiols publica una balada carneriana al costat d'una cançó –l'altre gènere popular per excel·lència– del mestre.

30. «Cançó pagana del criat grec del rei blanc» (també publicada al *Diari de Sabadell* –en el número especial de Reis del 6-1-1925, p. 5– i en forma de full solt per La Mirada la diada de Reis de 1926). La paradoxa humorística del títol es veu reblada per les invocacions a Zeus, Mart, Atena, Venus i Bacus (a qui, a més, el jo poètic demana que posi vi en les venes de Jesús, aquell vi que veuran el dia abans de la seva mort els dotze apòstols), que en aquest context tenen la funció de fer evident la falsedat dels mites.

31. «Com aquell que sortint del ric festí / on entre cants s'ha prodigat el vi / ja nit entrada, i vaicil·lant de cama / se li fa perdedor l'usat camí / i –retut en el bosc espès de rama / dels pensaments adormissats– / amb matussera veu, llavis damnats, / invoca Zeus i el seu nom capgira, / i, pacient, i amb un impuls fatal / tusta amb el cap dels dits cada portal / per si endevina el de la seva cleda / i escolta la paraula furient / o el repòs del silenci, més clement, / i queda sempre sol en la nit freda / fins que tot d'una –s'afadiga el vent / per emportar-se'n unes flors vermelles– / cau adormit a sota les estrelles, // així ets tu, oh foll Amor d'ull blau, / oblidadís de l'infernall catau / on cadelleges amb les Fúries dures! / Quin vi, Amor, t'hauria fet esclau? / Quin festí t'ha retut les ales pures? / Abans quan jo encara era ben franc / del foll neguit que ens desconhorta, / –era flonja la rosa i vincladís el branc– / un capvespre a l'obrir la meua porta / ja vaig trobar-te a dins: / Amor, Amor, què has fet dels passos fins, / de l'hàbil joc i del silenci d'ales? / Per què si trobes mon portal barrat / tustes només i la mirada acales? / Per què te'n vas si no t'obro el cercat? / És que ja ets mort com el vulgar afirma? / Digueu, Amor, què esperes per traïr-me?».

d'una possible obra de més de vint-i-set poemes projectada per Obiols, sinó que, més aviat, forma part de la broma.³²

Humor impenitent i clares referències carnerianes en la poesia pròpia; Obiols no podia ser presentat d'altra manera al públic específic de poesia catalana que com ho feia la *Revista de Poesia*: «Com a poeta –també avarament segur d'ell mateix– Armand Obiols es prodiga menys encara [que com a crític]. Ell succeirà Carner, en els seus moments de gravidesa sensitiva interior, d'afinació perfilada en el compondre el vers, de dolçor expressiva densament cenyida. / Altrament, tota l'experiència lírica francesa, del romanticisme al post-simbolisme, és convertida en la poesia d'Armand Obiols en una bella fusió tota qualitat».³³

Armand Obiols: de la poesia a la crítica (1920-1921)

Ara bé, entre 1920 i 1926 havien passat moltes més coses. Entre aquestes, la seva participació en altres plataformes sabadellenques i l'aparició de l'Obiols crític, «assagista estudiós, penetrant i intel·ligent, com pocs se'n puguin trobar entre nosaltres».³⁴

Al llarg dels anys 1920-1922, trobem Obiols col·laborant a la revista sabadellenca *Garba*, sorgida, com el Grup de Sabadell, de l'Acadèmia Catòlica i representant de la tendència d'aquests anys a constituir plataformes culturals hereves fins a cert punt del Noucentisme,³⁵ però fora de l'òrbita d'aquest moviment perquè no plantegen vinculació a cap programa polític i accepten la presència de diverses tendències estètiques, algunes practicades per individus que rebutgen ser hereus dels noucentistes.³⁶

32. Hi hauria molt a dir, doncs, de la suposada tendència ribiana de la poesia d'Obiols. Certament, el sabadellenc admirava el barceloní i escrigué en aquesta mateixa època alguns poemes que intenten seguir el seu camí (per exemple, un de títol tan significatiu com «Narcís»), però fins a quin punt veia viable escriure com ell? Al cap i a la fi, els poemes recollits el 1973, datats als anys 50, a *Poemes. Catalunya – Cicle menor* no ho són pas, de ribians –sobretot perquè denoten un humor força en les línies d'aquest poema «XXVII». I fins a quin punt esdevenia creativament castradora aquesta mirada humorística dirigida sobretot a Riba però també, en menor grau, a Carner?

33. Sense signar, «Armand Obiols», *Revista de Poesia*, II: 10, desembre 1926, p. 188.

34. *Ibidem*.

35. Ells mateixos afirmen que els mou «la més alta dignificació espiritual de la nostra Catalunya» possible d'assolir «laborant per la cultura i les arts» presidides per «la unitat del seny ordenador». Sense signar, «Pòrtic», *Garba*, I, 1-10-1920, p. 1.

36. Per a una història descriptiva d'aquesta publicació: J. ALBERTÍ, «*Garba*, 1919-1920. Tradició i modernitat», *Revista de Catalunya*, 186, 187 i 188, juliol-agost, setembre i octubre de 2003, p. 74-89, 110-125 i 107-124. Convé advertir, però, que s'hi fan algunes hipòtesis francament desencertades. Per exemple, defensar que el seu eclecticisme és absolutament coherent perquè tot el que s'hi publica entra dins les línies del catalanisme cristià; o afirmar que López-Picó tenia un paper determinant en la secció de poesia d'aquesta revista només perquè aquest havia estat amic de Folguera: primer, tal amistat –com demostra la correspondència entre aquests dos poetes– no havia posat en contacte López-Picó «amb el nucli de sabadellencs de l'Acadèmia Catòlica» (en tot cas, i arran de la mort de Folguera, l'havia dut a

El primer número de *Garba* reproduïx un poema de Folguera («Invocació al vent») damunt d'un d'Armand Obiols («Conhort de ciutat») i al costat d'un de Ramon Ribera («Matinada gentil») i un de Joan Arús que, per la dedicatòria al jove Obiols, ens permet intuir que, en un principi, aquell devia estar lleument influït per Arús –o devia coincidir superficialment amb algunes de les seves idees estètiques–, el qual més endavant serà un blanc habitual de les seves sagetes. I és que el poema d'Arús³⁷ és un epigrama en les línies dels que hem vist que Obiols està publicant al *Diari de Sabadell* i dels que ell mateix ja havia inclòs en llibres anteriors, com *Cançons al vent* (1914)³⁸ o *El cant dispers* (1918). Precisament el poema d'Obiols que es publica aquí és també un d'aquests epigrames.

Un any després, *Garba* edita un «Número dedicat a Joaquim Folguera» (19-22, octubre de 1921) en el qual Obiols participa amb el poema «A la memòria de Joaquim Folguera», nova mostra de la poesia centrada en la imatge que està escrivint aquests anys; aquest cop, però, l'autor hi fa explícita la seva consciència que si procedeix d'aquesta manera és perquè concep el poema com a peça lingüística autònoma respecte de la realitat, com a peça composta exclusivament de la «paraula ardida»:

Res de clarins ni d'epitafis d'or;
que s'agenolli la paraula ardida,
que dringa encar la gràcia del record
si ja ha caigut la cendra adolorida,
i el seu silenci, de cantar golut,
cerca dins l'aire del capvespre mut
–tal com el flam que en la llanterna es tanca–
el llavi que ha perdut,
per delirar sota una lluna blanca.

participar esporàdicament en actes d'homenatge celebrats a Sabadell, com el del Centre Català); segon, Albertí afirma que «Si no fos perquè Joaquim Folguera havia mort el mes de febrer de 1919, o sigui, vint mesos abans que sortís al carrer el primer número de la revista, hom pensaria que aquestes pàgines eren a càrrec seu» (i això és del tot desafortunat perquè el contingut de la revista en qüestió no és gens folguerià –cosa que salta a la vista si es compara la secció de poesia de *Garba* amb la poesia publicada a *La Revista* mentre Folguera la codirigia– i perquè Folguera havia deixat de participar en la vida cultural sabadellenca en traslladar-se a Barcelona molt abans de la seva mort); tercer, perquè la «mostra de modèstia personal», que, segons Albertí, seria la causa que López-Picó participés activament en aquesta secció però no hi publiqués, no qualla gens amb el tipus d'actuacions de López-Picó, interessat a publicar a tot arreu, sense modèstia i sense ni tan sols preocupar-se de si li interessa que el relacionin amb la ideologia de la publicació en què apareixeran els seus poemes.

37. «Lluernes // Fan les lluernes en la pau nocturna, / un fulgureig immòbil, indecís. / Cada lluernia és com una espurna / després d'un estel tremoladís».

38. Ara bé, la diferència essencial entre molts d'aquests epigrames i els carnerians i folguerians salta a la vista: Arús no es limita a la imatge creada arbitràriament, sinó que intenta utilitzar la poesia amb fins apoeïtics i acaba escrivint un aforisme més que no pas un epigrama (vegeu com a exemple: «Del suau migdia hivernal // En l'apacible gràcia d'aquest suau migdia / entant els infants juguen, rient amb riures clars, / els vells, beats, gaudeixen del sol. / Si més voldria / ésser infant o vell jo no ho sabria pas» (dins J. ARÚS, *Obra poètica*, 2 vols., Castellar del Vallès: Arxiu d'Història de Castellar, 1991, vol. 1, p. 115).

D'altra banda, el poema és important perquè mostra molt explícitament l'admiració d'Obiols per aquest poeta, que influirà molt clarament altres poemes seus publicats en aquesta mateixa revista.³⁹ No serà gens estrany, doncs, que la primera crítica literària d'Obiols sigui una ressenya del volum de *Poesies* de Folguera editat per La Revista el 1920 en la qual destaca els poemes pòstums de l'autor i confirma que estava al dia de la teoria de la imatge en la seva formulació francesa, la qual li hem vist aplicar en els seus primers poemes.⁴⁰

En el número que segueix al d'aquesta ressenya (8, 1-2-1921) Obiols participa en una col·lecció de poemes titulada «De cara al futurisme» on es confirmen els seus coneixements de poesia avantguardista, especialment de la via Salvat –un altre poeta que havia mantingut i mantenia forts lligams amb la ciutat de Sabadell. Ara, tenir-ne coneixements no vol dir acceptar aquesta poètica; i l'únic poema d'aparença avantguardista escrit mai per Obiols resulta ser una clara burla del «54045» de Salvat i d'altres composicions avantguardistes de l'època:

Barcelona-Sabadell

A A. Ibáñez.

Ronda de Sant Pere.

No hi ha tabac.

Fa dies que plou.

Encara tinc el cap ple d'una classificació d'himenòpters

i de la síntesi del NH₃

Els trams tots plens

tenen els *trolleys* florits.

Apressaré el pas.

Estació Nord l'22.

—Rera meu han tancat la taquilla.—

Ara pujaré al tren.

Vet-aquí una bella puel·la.

I. CLASSE

Hi pujo.

39. Per exemple, «Clam», 3, 1-11-1920, p. 6. Es tracta d'una oració al Senyor perfectament en les línies de les «Oracions» i els primers poemes de la secció «Amor» de *Poemes de neguit*, que comencen amb dos versos del poema «Oració de l'hora baixa» («Per què, Senyor, en tant el dia fina / el cos devé lasciu i turmentat?») repesos per Obiols al principi del seu «Clam» («Per què, Senyor, vestiu el món de festa / si aquest ull meu és fosc dins la claror [...]?»). També és ben folgueriana «La cançó de març», 13-14-15, maig 1921, p. 22.

40. «Aquests últims [poemes inèdits] –una trentena– demostren clarament l'alt mestratge d'En Folguera en la poesia. Amarats tots d'una gran profunditat i nimbats amb les resplendors de les imatges –algunes d'elles com les del “Cant del silenci” demostrant una tendència a les revolucionàries teories de l'avantguardisme francès– es salven completament de tota crítica», A.[rmand] O.[BIOLS], «*Poesies*, de Joaquim Folguera», 7, 15-1-1921, p. 12.

Semblem immòbils

i el paisatge brunzent.

Ella té una mirada molt blava

i un llavi tot vermell.

Ara la mirada sembla més blava

perquè mira al cel.

Ella somriu.

Jo he esdevingut intensament roig.

EL REVISADOR M'HA FET PAGAR SUPLEMENT.

Evidentment, els tocs humorístics més clars provenen de l'ús d'un llatinisme com «puel·la» enmig d'una composició suposadament avantguardista, ço és, molt moderna, i per l'ús paròdic de la frase final en majúscula, utilitzat sovint pel poeta francès Paul Dermée i per Salvat a *Poemes en ondes hertzianes*. Es dona el cas, a més, que en el salvatià «54045» una de les frases en majúscula («PERQUÈ EL REVISADOR») la componen dos dels mots de la d'Obiols, i que si allí el jo poètic pren el pèl al revisor per no haver de pagar bitllet, «Barcelona-Sabadell» acaba justament de manera contrària. D'altra banda, la història de la «puel·la» d'Obiols no és més que un joc humorístic amb «Encara el tram» (de *L'irradiador del port i les gavines*, però publicat a *La Revista* el 16-11-1920, és a dir, molt poc abans que el poema d'Obiols), on el jo poètic de Salvat no aconseguia veure els ulls d'una noia en pujar al tram, precisament allò que veu insistentment el jo poètic d'Obiols en pujar al tren. Finalment, tampoc es pot descartar una broma amb el tipus d'imatges sintètiques de certs poemes avantguardistes (com el «C₂ H₂» de Junoy) en el sintagma «síntesi del NH₃». I és que «De cara al futurisme» no vol dir «assumint el futurisme», sinó el contrari, «encarats o enfrontats al futurisme»: alguns dels joves catòlics de Sabadell semblen disposats a tocar el voraviu a una estètica suposadament revolucionària. Així, el poema del davant del d'Obiols, «Poema de cacera» d'Esteve Serra, es burla de la vitalitat i el dinamisme predicats pel moviment italià i per Salvat; el del darrere, «Noctàmbula» de Jordi Arnaus, repeteix la paròdia de l'ús d'una frase final en majúscules donant-hi una imatge tan poc lluïda com aquesta: «EL DIA ES POSA LES CALCES».⁴¹

Obiols, doncs, va desenvolupant la seva obra a base d'assumir uns models i rebutjar-ne paròdicament uns altres: Carner i Folguera sí, Salvat no. En aquest sentit és absolutament significativa la seva participació en l'únic número (juliol de 1921, anterior, per tant, al monogràfic que *Garba* dedica a Folguera) de l'equivalent

41. Aquest aplec de poemes, doncs, no consisteix en una «breve antología de palabras en libertad» com afirma J. ABELLÓ (a «Presencia e influencias del futurismo en Cataluña», dins J. R. RESINA [ed.], *El aeroplano y la estrella: El movimiento de vanguardia en los Países Catalanes (1904-1936)*, Amsterdam: Rodopi, 1997, p. 65-83) que, a més, no s'adona de la burla d'Obiols i qualifica «Barcelona-Sabadell» de «la más conseguida» dins les línies del futurisme d'aquestes composicions.

sabadellenc d'*Un Enemic del Poble*, *Vibracions*. *Primera fulla de gimnàstica espiritual*, presentada com «una fulla de subversió espiritual, que oferim al poble». Tot i això, l'estela de Salvat hi apareix tan sols en aquest títol que sembla més aviat parodiar-lo; a diferència de la de Folguera. La fulla es presenta en la línia de revistes com *Vila-Nova*, *El Camí*, *L'Instant* o *Terramar* (i, de fet, s'hi especifica que «compta amb la col·laboració» de la plana major d'aquestes publicacions: ultra els inevitables López-Picó, Carner, Arús i Riba, Soldevila, Manent, Catasús, Salvat, etc.) i hi escriuen bàsicament tres col·laboradors de *Garba*, dos dels quals acabem de trobar parodiant Salvat: Josep Carner i Ribalta, Armand Obiols i Esteve Serra. L'article que, sense signar (però gairebé sens dubte atribuïble a Obiols), encapçala la fulla a manera d'editorial: «Joaquim Folguera». Un dels que el segueix: «Noucents», en el qual Serra reivindica el camí folguerià davant la batalla entre vells i joves –citant l'article de Folguera «Literatura pre-maragalliana»– i, per tant, es col·loca a favor de les tendències poètiques identificades amb el Noucentisme i de les normes ortogràfiques de l'IEC.⁴² Els poemes que clouen la fulla: dues breus composicions de to plenament folguerià d'Obiols i «Hora d'estiu» de Folguera.

Quant al breu «Joaquim Folguera» consisteix, com la ressenya d'Obiols a *Garba*, en una lloança de la seva poesia i, especialment, dels poemes pòstums; ara, però, apareix exalçat un nou aspecte de la seva obra, aquell que serà més important per al futur Obiols: «Però la valor més admirable de l'obra de nostre difunt Joaquim Folguera, és la de la crítica literària; mercès al seu llibre, *Les noves valors de la poesia catalana*, a l'estranger s'han preocupat del moviment literari català, el qual llibre dóna la valor justa i equitativa a les primeres figures de la poesia nostra».

Armand Obiols: els inicis com a traductor de narrativa estrangera (1922-1923)

L'aventura efímera que representa aquesta publicació sembla represa un any i mig després amb *Paraules*. *Fulla mensual d'arts i literatura* en el seu primer número, i ja *Paraules*. *Revista mensual d'art i literatura* en el segon. Es tracta, també, d'una publicació explícitament hereva dels ideals noucentistes, i especialment dels de la

42. «Puix no tan sols la literatura naturalista (aplicant aquest adjectiu a l'estètica literària) es rebel·la de certa faïso contra l'obra clàssica –d'incommensurable valor–, sinó que hi ha les estridències (literàriament bolxevistes) com són: futurisme, cubisme, nunisme, que malgrat l'absurde que és, a Itàlia hi ha diaris netament futuristes, i una in comptable munió de revistes d'aquest estil. Naturalment que la indignació dels literats vells contra aquesta escola és terrible; no obstant no deixa de ser-ho contra el modernisme actual –i no avantguardisme. De lo qual se'n condolia aquell altíssim poeta exquisit, i crític excel·lent, el nostre difunt Joaquim Folguera. “Els vells van contra els joves, mentre aquests van fent, respectant el que ells han fet”. / La principal causa dintre la literatura de desavinença, és el canvi o modificació en les normes ortogràfiques. / Primerament, sense discutir, jo acceptaré aquest canvi, que podríem dir imprescindible, per esbandir el nostre llenguatge [...]. / Això vol dir que a Catalunya la desavinença literària entre els vells i els joves ha esdevingut com un tòpic per als primers, no obstant reconèixer els últims tota la valor de la seva obra. / El noucentisme abraça totes les figures intel·lectuals nostres, genuïnament representatives de la literatura catalana, la qual avui és comentadíssima en el món enter».

Catalunya-Ciutat, aquells que havia recollit Trabal el 1919 a «Les ciutats solitàries» i havia anat reprenent al començament dels anys 20 en diversos textos sobre l'Associació de Música. Així, l'obre l'article «Per la vida espiritual de les ciutats»,⁴³ en què Margarita Pàmies comença escrivint: «Lloem la nostra Catalunya, que agermana, al seu desenrotllament econòmic, les belles manifestacions de l'esperit. / Cal intensificar més, però, la radiació espiritual de Barcelona a totes les ciutats catalanes», cosa que ja fan entitats com «la meritíssima Lliga d'Associacions de Música, amb les seves Associacions en diverses viles catalanes», de manera que «també és cosa de bon recordar que una simple conferència del senyor Trabal va donar el principi a l'Associació de Música de nostra ciutat, avui tan plena de vida i germana primera de les altres Associacions de Catalunya, en creixença prometedora». A més, l'ànima de *Paraules* fou el farmacèutic Joan Garriga i Manich (que sovint hi signa amb les sigles «J. G. M.»), i un dels seus col·laboradors més habituals, Miquel Carreras, dos membres més del Grup de Sabadell que col·laboraven, com Trabal i Obiols, tant al *Diari de Sabadell* com a *La Veu de Catalunya*. Cal afegir, també, que a *Garba* Obiols ja havia coincidit amb altres membres del Grup de Sabadell: Pere Valls, Lluís Parcerisa i Ricard Marlet.⁴⁴

És a *Paraules* on Obiols comença el seu tercer camp d'actuació, que acabarà incidint en el conreu de la seva crítica, molt aviat pendent dels debats sobre la novel·la a Catalunya. Si fins ara l'hem vist com a poeta i crític, a *Paraules* comença a traduir narrativa estrangera al català,⁴⁵ activitat que, paral·lela a la de Carner, Riba i Folguera, continuarà al *Diari de Sabadell* i el durà, fins i tot, al conreu de la narrativa breu –i a aquell mític projecte de novel·la del qual tothom parla, del qual Oliver recorda alguns detalls i que qui sap si caldria veure com una de les bromes d'Obiols, potser, fins i tot, amb la complicitat d'Oliver.

Aquests contes traduïts a *Paraules* entren de ple en la idea que diversos escriptors noucentistes havien difós del gènere: peces breus, amb conflictes quotidians que mai sobrepassen els límits del que és civilitzat (res de truculències a la manera modernista, ni tan sols en aquells casos en què apareix un mort) i que, en tot cas, sempre són

43. Any I: 1, desembre 1922, p. 1.

44. L'Ebis hi havia desplegat el seu humor sobre l'anècdota quotidiana de l'àpat de Nadal («Elogi de la carn d'olla, per a dir en la taula el dia de Nadal», *Garba*, 6, Nadal 1920, p. 15-16); Jordi Pons hi havia signat alguns poemes («D'una amiga», *ibídem*, p. 23; «Cançons de noces», *Garba*, 7, 15-1-1921, p. 6-7; etc.); i Ricard Marlet hi havia fet alguns boixos com el del núm. 26-28 (abril de 1922), p. 5.

45. A. AVERCHENKO, «Lladres», trad. A.[rmand Obiols], *Paraules*, any I: 1, desembre 1922, p. 2; M. i A. FISCHER, «Dos botiguers», trad. A.[rmand] O.[biols], *Paraules*, època II: 1, gener 1923, p. 10-11; i «Contes de Tristan Bernard», trad. O.[biols, Armand], *Paraules*, època II: 2-3, febrer-març 1923, p. 20-21. L'atribució d'aquestes traduccions a Obiols es fa en base a les sigles usades (quan la «A» i la «O» apareixen juntes no poden pertànyer a ningú més, cosa que les fa sospitoses de tenir com a referent Obiols quan apareixen per separat signant el mateix tipus d'activitat que, a més, continuarà practicant al *Diari de Sabadell*; d'altra banda, també en aquesta darrera publicació hi ha articles signats «O.» que, sens dubte, pertanyen a Obiols; així, per exemple, la primera part de la ressenya d'*Històries i fantasies* d'E. M. Ferrando, 7-12-1924, va signada «O.» i la segona part de la mateixa ressenya, 16-12-1924, va signada «Armand Obiols»).

presentats des del distanciament irònic. Com a mínim en una ocasió, a més, la traducció implica el llançament allisonador de sagetes a l'entorn sabadellenc que, com ja hem vist, Obiols començava amb la seva paròdia salvatiana; ara és el torn dels jocfloralistes:

Per correu he rebut un llibret amb el títol de *Els raïms negres*.

És un recull de versos molt mediocres en els quals tothom pot trobar-hi les parelles d'indispensables conegudíssimes, *vels* i *estels*, *sonatina* i *cortina*, sense parlar, entenem-nos, de *mirada* i *amada*, que no falten en cap d'aquestes líriques disbauxes.⁴⁶

I, és clar, de la burgesia que es despreocupa de la cultura, ja que, en darrer terme, aquest conte és una crítica a un comerciant que escriu l'esmentat llibre de poemes com a targeta d'entrada en els cercles literaris per vendre-hi els seus vins.

Francesc Trabal i Joan Oliver: les edicions «No me olvides» (1920-1922)

Paral·lelament a aquest procés de l'activitat intel·lectual d'Obiols, Oliver i Trabal havien dut a terme una actuació conjunta que, continuant amb els objectius marcats pel discurs treballià de 1919, els posava al costat de les idees defensades per *Vibracions* i *Paraules* –lluny també, doncs, de la via de Salvat. Es tracta de les Edicions «No me olvides», uns fullets humorístics amb romanços procedents «de les cançons que en Trabal improvisava [...] en un andalús molt singular i que anaven des de matusseres corrandes fins a paròdies del romanticisme espanyol. [...] els venien a la plaça de Sabadell, dins un paraigua obert de cap per avall i barrejats amb autèntica literatura de cordill».⁴⁷ Ara bé, en el segon fulllet d'aquestes edicions (número «Extraordinari» datat el 1920) no hi ha ni un sol romanço: al costat de dos gravats en què es pot veure l'execució de dues dones en mans de la Inquisició, s'hi reproduceix un article de la *Revista de Sabadell* signat per Ramon Buxeda Clara i titulat «¡Salvém al nostre idioma! A un normista y a molts». L'humor dels dos sabadellencs queia aquest cop sobre els antinormistes i no servia, doncs, exclusivament per destruir –com l'humor dadaïsta amb el qual a vegades s'ha volgut relacionar el del Grup de Sabadell–, sinó clarament per construir. Així, els editors del text posen dues notes a peu de pàgina, únics comentaris que fan als mots de Buxeda: quan aquest escriu que els normistes «ara't volen desterrar, oblidarte –mellor dit– posarte al quàrto dels mals endreços, per imposarnos un llenguatge modern, ple de picarols (*) com un pobre *andari*. / Si hi ha qui't vol matar! (**) Oh, llengua

46. «Contes de Tristan Bernard», p. 21.

47. M. BACH, «La Mirada a Sabadell. De la revolta avantguardista a la modernitat cosmopolita», p. 52.

catalana», llegim al peu de la pàgina, per tal que puguem sentir el so d'aquests picarols, «*Agítese al usarlo. (N. dels E.)*».

El Grup de Sabadell, revulsiu de les institucions locals (1923-1924)

Ens plantem així al final de 1923, amb l'arribada de la dictadura de Primo de Ribera i l'inici de l'apropiació del *Diari de Sabadell* per part del Grup de Sabadell. Allí, el programàtic article –amplament censurat– que hi publica Joan Oliver immediatament després del cop militar recull tots aquests fils i formula perfectament les línies d'actuació que ha seguit i seguirà el Grup de Sabadell adaptades al nou context, és a dir, participar en «l'empresa comú d'aixecar el nivell espiritual de la col·lectivitat» a través de la incidència social que proporcionen les institucions culturals locals com l'Associació de Música.⁴⁸

Així, per exemple, el 1924 apareix per primera vegada una institució sabadellenca en la qual participaran i sobre la qual actuaran els membres del Grup de Sabadell: l'*Almanac de les Arts* (Sabadell: [s. ed.], 1924).

Es tracta d'un almanac en el qual tot Sabadell és convidat a participar, de manera que en aquest primer volum per a l'any 1924 hi trobem la majoria dels col·laboradors d'empreses com la *Revista de Sabadell*, el *Diari de Sabadell*, *Garba*, *Vibracions* o *Paraules*, inclosos els membres del Grup de Sabadell (gravats de Vila Arrufat, Marlet i Garriga i textos de Garriga, Carreras, Obiols i Oliver, però encara no de Trabal).⁴⁹ Al segon *Almanac de les Arts* (Sabadell: [s. ed.], 1925) hi col·laboraran menys escriptors que l'any anterior i tot el Grup de Sabadell, ara Trabal inclòs, excepte Obiols. I és que el 1924 el darrer havia carregat molt durament contra aquesta publicació.⁵⁰

48. J. OLIVER, «Pàtria i cultura», *Diari de Sabadell*, 16-9-1923, p. 2. A més, Oliver denuncia «aquells altres que emportats dels neguits materials, presos de la febre dels negocis, no tenen temps –diuen ells– de parar esment a qualsevol afer que no interessi directament llurs borses», justament els que sortien ben malparats d'un dels contes que Obiols traduí a *Paraules*. Oliver torna a aquestes qüestions en l'article «La Música i la Poesia», *Diari de Sabadell*, 1-12-1923, p. 1. Vegeu aquests dos textos comentats en relació amb l'actuació institucional del Grup de Sabadell i, especialment, de Joan Oliver, a C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*, p. 15-19 i 40-56.

49. Potser convé esmentar en nota al peu, d'entre aquests textos, el de Miquel Carreras, «De la tesi de Gaziel a l'antagonisme i a l'imperialisme» (p. 130-134), perquè, més jove que els seus companys, es devia incorporar a la colla més o menys alhora que Obiols (a qui va conèixer el 1919; vegeu A. OBIOLS, «Luiz Vaz de Camoens», *Diari de Sabadell*, 1-1-1925, p. 2), el 1923, o potser una mica més tard, però en aquesta prosa mostra perfectament l'acord que hi ha entre les seves idees –que ell mateix reconeix de base noucentista– i les que estan predicant sobretot Trabal i Oliver sobre la relació entre Barcelona i la resta de ciutats catalanes.

50. També Miquel Carreras, i des de dins mateix d'aquest segon almanac (en un text que Obiols lloa en els articles a *La Veu de Catalunya* que se citaran tot seguit), deixarà anar, com qui no vol la cosa, una petita denúncia: «Sospito, i no sense raó, que aquest article tan vast, de molt pocs, i encara amb severa negligència, ha d'ésser llegit. / Per tant, encara que sigui tan bellament imprès, romandrà verge d'ús, com inèdit. / Cosa que m'alegra, per dues raons. / I és que, així, un altre dia podré tornar a parlar d'aquestes coses que em són tan cares amb més repòs, claror i harmonia que no pas avui. / I ara, doncs, em desfogo amplament i no canso ningú. / I l'altra raó és que prenc possessió i em dono autoritat sobre els terrenys

Després d'apareguts el primer almanac i una bona quantitat de ressenyes que el lloaven, Obiols, amb el pseudònim que utilitza com a corresponsal de Sabadell a *La Veu de Catalunya*, White, publica dos articles que ja comencen advertint que «L'Almanac de les Arts, observat sota l'elegant fredor de l'anàlisi i d'una manera objectiva, no pot deixar satisfet ningú que tingui dins un bocí qualsevol d'esperit crític».⁵¹ La principal crítica va dirigida a la manca de criteri selectiu; a la idea que «L'Almanac ha de mostrar tot el que a Sabadell es fa», Obiols contraposa la idea que «Senyor! Senyor! A fora ja ho saben que a Sabadell s'escriu malament. El que cal fer-los saber és que, ultra escriure's malament, hi ha un grup determinat de gent que escriu perfectament o bé que escriu d'una manera discreta»: «S'ha donat ciutadania a massa gent». La proposta d'Obiols, doncs, era, al cap i a la fi, que existís un Grup de Sabadell, perquè només això seria operatiu tant per aquesta ciutat com per Catalunya: «L'Almanac ha de ser una publicació de colla exclusivista, hermètica, injusta, si voleu».

La crítica continuarà uns mesos més tard des del *Diari de Sabadell*, quan ja s'hi ha anunciat que es prepara el segon almanac sabadellenc. En el camí que el Grup de Sabadell s'ha marcat d'incidir en les institucions culturals per tal de millorar la societat, Obiols, amb la col·laboració d'Oliver, carregarà contra els poetes locals que, com en el conte traduït a *Paraules*, rimen en aquell primer almanac (i amenacen de fer-ho en el segon) «les parelles d'indispensables conegudíssimes, *vels* i *estels*, *sonatina* i *cortina*, sense parlar, entenem-nos, de *mirada* i *amada*». I la cosa era especialment greu perquè alguns d'aquests poetes eren veritables prohoms locals (Trias Fàbregas, A. Armengol o Ribera) i perquè, amb només un número i l'anunci d'un segon, l'*Almanac de les Arts* s'havia convertit en tota una efemèride local, com demostra el fet que el *Diari de Sabadell* donava notícia de cada pas que es feia cap a la seva lloada confecció.⁵² També era especialment significativa per l'evolució intel·lectual d'Obiols, ja que alguns dels atacats amb nom i cognom –i, per tant, dels quals es mostrava ja distanciat definitivament– eren Jordi Pons i Joan Arús.

Així, a mesura que s'acosta la data en què teòricament hauria de sortir el nou almanac (final de 1924), Obiols publica l'article «Jocs d'esperit, divina poesia! Qui em completarà aquest sonet?»⁵³ en el qual planteja una «enquesta» del tot burleta: ofereix un sonet incomplet perquè, especialment «els meus amics Joan Arús, Josep

nous que aquí s'exhibeixen» («Anticipacions sobre el futur de la cultura catalana», p. 91-101). Per a la relació de la tasca intel·lectual de Carreras amb la dels literats del Grup de Sabadell (aparentment tan diversa), vegeu: A. OBIOLS, «Miquel Carreras», *Diari de Sabadell*, 3-2-1925, p. 2 i M. CARRERAS, «Armand Obiols», *Diari de Sabadell*, 15-12-1925, p. 1-2.

51. *La Veu de Catalunya*, 28-8-1924, p. 5 i 29-8-1924, p. 4.

52. Vegeu com a exemple: *Diari de Sabadell*, 8-10-1924, p. 3; 5-11-1924, p. 3-4; o 31-3-1925, p. 1. A diferència d'aquests casos, a *Diari de Sabadell*, 5-12-1924, p. 1, es confessa que el nou almanac intentarà «borrar l'efecte una mica deplorable de l'Almanac de 1924» (però, és clar, singada «O.»), l'autor d'aquesta nota no pot ser altre que Obiols).

53. *Diari de Sabadell*, 24-11-1924, p. 2.

Costa, Joan Oliver, Jordi Pons i Joan Tries» i «tots els poetes i els trenta aficionats que nodrien el primer Almanac de les Arts» n'omplien els buits sortint-ne criticats per l'enquestador. Es tracta d'un episodi que la bibliografia ja ha explicat com va anar,⁵⁴ però que calia situar en el context sabadellenc que hem repassat i en l'evolució de l'obra d'Obiols, i sobre el qual encara no s'ha remarcat que a qui de retop li toca el rebre –com en el poema «XXVII» que Obiols publicarà tot just després d'aquesta enquesta– és a Carles Riba. Primer, perquè el fragment de poema que proposa Obiols és una fàcil imitació del primer llibre d'*Estances*;⁵⁵ i segon, perquè si, malgrat això, Obiols ja adverteix que «en aquest cas no és la puresa mallarmeana ço que deu cercar-se» –és a dir, el model Riba– la manera com Oliver omple els buits del sonet aconsegueix conduir un vers ribià cap a la més absoluta banalitat; aconsegueix, en definitiva, prefigurar el poema «XXVII» d'Obiols sorgit, doncs (com «Contra Enriqueta. Imitació de Jean Moréas», *Diari de Sabadell*, 4-1-1925, p. 1; i «Cançó», *Diari de Sabadell*, 13-1-1925), d'aquesta enquesta que acaba convertint-se en una reflexió teòrica sobre l'humor feta humorísticament perquè «l'humorisme –el veritable humorisme, entenem-nos– és simplement una qüestió de profunditat».⁵⁶

Atesos aquests fets, no serà estrany que Obiols acabi per no publicar en el segon *Almanac de les Arts*. El 5-12-1924, el *Diari de Sabadell* anunciava que ja s'havia recollit la col·laboració d'Obiols per al segon almanac. Però quan aquest ja està preparat, la nota destinada a fer-ne publicitat explica les causes de la seva «deserció» i la crítica:

54. Vegeu M. BACH, «El “Coro” de Santa Rita, altrament anomenat Grup de Sabadell», p. 74; i C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al ‘Diari de Sabadell’ (1923-1928)*, p. 71-72.

55. Compareu el primer vers d'Obiols («Oh! ment, tota arborada; en ta nuesa augusta») amb l'obertura del llibre ribià («T'ha enquimerat la gràcia fugitiva / d'un desig i ara ets deserta, oh ment»).

56. Armand Obiols, «Jocs d'esperit, divina poesia! Un sonet del Florentí Carvallà i Cot (1)», *Diari de Sabadell*, 12-12-1924, p. 1. També es pot afegir a les explicacions que ja s'han fet d'aquest episodi que, mentre s'esperen els suposats resultats de l'enquesta, Obiols no se sap estar quiet ni callat. Primer, una nota que en comptes de treure confusió a l'assumpte, n'hi afegeix («Nota: adverteixo a tots els nostres poetes que el sonet incomplet que publicava en l'edició del diumenge va sortir una mica desfigurat. En el primer vers del primer sonet [i observeu que aquí hauria de dir «tercet»] la paraula “carcer” que per descuit es publicà [certament, al primer tercet] ha d'ésser substituïda per la paraula “corcer”. El fet d'haver calculat el sentat [sic] de les paraules de cara a una posterior enquesta viva dóna a aquest error –lleu en qualsevol altra ocasió [???]– una transcendència extraordinària», *Diari de Sabadell*, 29-11-1924, p. 2); i, després, un poema que, llegit en aquest context, no pot ser entès d'altra manera que com una broma respecte de la poesia de flors i violes i respecte de tota aquesta confusió tipogràfica (l'elevada retòrica del qual, doncs, no seria més que una nova paròdia del to transcendent de certa poesia com la ribiana, però en aquest cas probablement més de la poesia de López-Picó): «Tantes rialles amaguen el cor; / quina remor les paraules ben soles; / Ai, coixinet de violes, / pompàtica tardor de color d'or! // I tot encar, com en les velles faules. / Nostre Senyor escrivint sota un pi / i l'Atzar que no sap de llegir / confegint malament les paraules» (*Diari de Sabadell*, 2-12-1924, p. 1). Per acabar-ho d'arrodonir, el primer poema publicat (autoria d'algun membre del Grup de Sabadell, probablement del mateix Obiols) no restitueix el mot «corcer», sinó que manté «carcer» i, encara, hi posa un accent perquè vulgui dir «presó» («càrcer», *Diari de Sabadell*, 4-12-1924, p. 1). Déu-Obiols ha proposat però, ja se'n ha avisat, l'Atzar, «que [com els mals poetes] no sap de llegir» ni atendre's a les regles del joc literari tan diferents a les de la vida, ha disposat.

Hom no pot menys d'anotar sense intencions tortuoses, però, la intervenció que inicialment tingué en la direcció de l'Almanac l'Armand Obiols. Incomprendibles escrúpols de consciència, refinaments i escarafalls de bizantí i potser i tot una tímida injustificada allunyaren de l'Almanac al noble poeta i crític inexorable. Hom endevinarà sense dubte l'ombra d'aquesta deserció damunt les pàgines del llibre.⁵⁷

I això que les seves crítiques havien influït –com a mínim parcialment– en la confecció d'aquest volum, ja que, segons informa la mateixa nota, «en la tria» de la part literària «hom ha procedit amb una mica més de cura i esperit crític que l'any darrer». Finalment, també la mateixa nota ens revela sota responsabilitat de quins individus han tingut cert efecte les crítiques d'Obiols a l'hora d'excloure alguns escriptors sabadellencs: «Joan Oliver ha tingut cura amb Joan Sallarès de la part literària». Això explica la retallada d'autors del segon almanac respecte del primer i la tímida defensa que en feren Trabal i el mateix Obiols (malgrat trobar-s'hi incloses algunes de les seves bèsties negres, com Joan Arús o Trias Fàbregas).⁵⁸

El Grup de Sabadell: de la Biblioteca Sabadellenca a La Mirada (1924-1925)⁵⁹

Un punt clau del pensament del Grup de Sabadell des de 1919 i, molt especialment, de Francesc Trabal, són el tipus de relacions que intenta establir entre Sabadell i Barcelona, i Sabadell i Catalunya. La implicació de Trabal en institucions com l'Associació de Música o qualsevol altra que reguli la vida ciutadana, omple bona part dels seus articles al *Diari de Sabadell*,⁶⁰ i el que sovint li interessa d'aquestes no és només la capacitat d'actuar a nivell sabadellenc, sinó d'articular-se en una xarxa que abasti tot el territori català de manera que totes les ciutats de Catalunya siguin com Barcelona i l'activitat des de qualsevol d'aquestes afecti, com les activitats barcelonines, les altres.

57. Sense signar, «L'almanac de les Arts», *Diari de Sabadell*, 18-6-1925, p. 1.

58. Vegeu: Senyor Banyeta [F. TRABAL], «Veu's-aquí el model *Almanac de les Arts 1925*» (*Diari de Sabadell*, 8-8-1925, p. 1) i A.[armand] O.[BIOLS], «Fragments amb comentari. L'Almanac de les Arts» (*Diari de Sabadell*, 13-8-1925, p. 1). L'article de Trabal és una defensa indirecta del que representa d'avenç cultural l'almanac i el breu comentari d'Obiols implica tan sols una defensa de la retallada d'autors que s'ha practicat. Paral·lelament, un altre membre del Grup de Sabadell, Joan Garriga, sota la seva signatura habitual de crític artístic, Joan David, entre altres comentaris, defensa la retallada dels participants en la part gràfica de l'almanac (dirigida pel també membre del Grup, Ricard Marlet): *Diari de Sabadell*, 12, 15, 18, 22, 23 i 29 d'agost de 1925.

59. Per a l'explicació i la contextualització d'aquestes dues empreses editores, resulta imprescindible: J. CASTELLANOS, «Mercat del llibre i cultura nacional», *Els Marges*, 56, octubre de 1996, p. 5-38.

60. Vegeu, per exemple, els articles referits a l'Associació de Música (30-10-1924, p. 1-2; 31-10-1924, p. 1-2; 1-11-1924, p. 1-2; 5-6-1925, p. 1), al Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria (16-1-1925, p. 1; 5-2-1925, p. 2; 20-5-1925, p. 2), a la Schola Cantorum (6-3-1925, p. 2; 31-3-1925, p. 2), a la Llibreria i Editorial Sallent (3-4-1925, p. 1), al Centre Excursionista de Sabadell (27-5-1925, p. 2), al mateix Ajuntament (6-6-1925, p. 2; 27-6-25), al Club de Natació Sabadell (10-6-1925, p. 2), etc.

Dos casos són especialment reveladors per entendre aquesta concepció treballiana del territori català. El primer és que, en començar a funcionar la biblioteca de l'Escola Industrial d'Arts i Oficis, especialitzada en temes industrials, Trabal reprèn la seva reivindicació «d'una necessitat de vida o mort com és la creació d'una biblioteca general»,⁶¹ que ja havia fet en aquella conferència de 1919. Escriu tres articles de campanya a favor d'aquesta empresa⁶² i Oliver no triga a afegir-s'hi amb un quart article.⁶³ Som, és clar, davant la recuperació d'un dels punts clau de l'articulació de la Catalunya-Ciutat per part del Noucentisme: les Biblioteques Populars de la Mancomunitat –a les quals Trabal fa referència explícita en aquests tres articles. És per això que el clam de Trabal i Oliver no fa més que repetir en noves circumstàncies el que ja havia fet *Ars*, una revista sabadellenca d'art i literatura amb Joan Arús com a redactor en cap i Folguera com a membre de l'equip de redacció.⁶⁴

En una altra sèrie d'articles Trabal mostra com, per ell, l'objectiu de Sabadell –i de qualsevol altra ciutat catalana– ha de ser esdevenir una petita Barcelona. Per tant, l'objectiu dels «sabadellencs amb tota la noblesa del mot»⁶⁵ consisteix a realitzar actuacions que, tot i plantejar-se a nivell ciutadà, esdevinguin factor de modernització de tot Catalunya; actuacions que, en l'àmbit cultural, es poden dur a terme tant des de Sabadell com des de Barcelona.⁶⁶

61. F. TRABAL, «Una biblioteca», *Diari de Sabadell*, 5-9-1925, p. 1-2.

62. *Diari de Sabadell*, 17, 18 i 19 de setembre de 1925.

63. *Diari de Sabadell*, 2-10-1925, p. 1; vegeu-lo comentat en relació amb la realització de la biblioteca a C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*, p. 45-47.

64. La reivindicació s'havia fet des de l'article sense signar «La Biblioteca Popular» (*Ars*, 10, setembre 1925, p. 6-7; consisteix en una nota introductòria i la reproducció del projecte de Biblioteques Populars escrit per la Comissió Pedagògica de la Mancomunitat) i de braçet amb la Comissió Delegada a Sabadell de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, en la qual tenien un paper clau tant Manuel com Joaquim Folguera. Per a la composició de l'equip de redacció de la revista i per a part de la història d'aquesta, vegeu «De l'epistolari juvenívol de Joaquim Folguera a Joan Arús», *La Revista*, gener-juny 1933, p. 132-137.

65. Senyor Banyeta [F. TRABAL], «L'endemà de Sant Jordi», *Diari de Sabadell*, 24-4-1925, p. 1.

66. Així, entre altres coses, cal que Sabadell es compari amb Barcelona («A Barcelona sovint hom s'ha lamentat de la barroeria en les obres d'arquitectura i de la lleugereria en els procediments emprats per a l'embelliment de la ciutat. / Però, Reina Santíssima, de quina manera no hauríem de lamentar-nos nosaltres, pobres criatures sabadellenques, si comparant Barcelona amb Sabadell trobem que l'una és el Cel i l'altra el mateix Infern!», *Diari de Sabadell*, 18-11-1924, p. 1); que Sabadell existeixi a primer terme de la vida cultural catalana («Volem dir que Josep Carner fa uns quants dies (gairebé un grapat) que és a Barcelona i encara no ha parlat de Sabadell ni dels seus fills. Això, en Carner, no ho havia fet mai!», *Diari de Sabadell*, 9-5-1925, p. 1); que sigui possible fer vida quotidiana a Sabadell sense dependre de Barcelona («Hi ha la fama, escampada profusament a Catalunya, que els sabadellencs van a Barcelona per comprar les capsas de llumins, per fer-se enllustrar les sabates i per beure una orxata valenciana. Segurament que a mida que aquesta fama ha anat rebotant d'un poble a l'altre, s'ha anat deformant fins a esdevenir una cosa exagerada. Però en el fons, en el fons de tot, hi ha ben repapada la veritat. Qualsevol cosa, qualsevol pensament, ens serveix d'excusa, per exposar la nostra vida (ara es diu així), prenent el tramvia elèctric, o deixant-nos prendre calmosament pel tren del Nord», *Diari de Sabadell*, 15-5-1925, p. 2; vegeu també «És més car a Barcelona o aquí?», *Diari de Sabadell*, 31-7-1925, p. 1); i que, alhora, Sabadell estigui ben connectada amb transport públic a Barcelona i a tots els nuclis ciutadans possibles («Barcelona s'acosta», *Diari de Sabadell*, 6-2-1925, p. 1; «Escursant el camí», *Diari de Sabadell*, 9-8-1925, p. 1; «Terrasol», *Diari de Sabadell*, 27-8-1925, p. 1).

En una situació en què cada institució cultural és valorada i encoratjada a superar-se per la necessitat que en té la cultura catalana en general i la sabadellenca en particular, no sorprendrà que un home que ha signat la convocatòria de la Conferència Nacional Catalana lloï una empresa tan evidentment de la Lliga com és la Biblioteca Sabadellenca. Més si tenim present que som en uns temps en què es fa difícil fer política, però en què cal lluitar contra una dictadura, i en uns temps en què a Sabadell no s'editen pràcticament llibres –llevat, és clar, del volum anual que Joan Arús dóna a la impremta.⁶⁷ Les mateixes raons són les que devien induir Oliver i Obiols a participar activament en aquesta entitat. De fet, els tres membres del Grup també col·laboren, en un moment o altre, en *La Veu de Catalunya*. Amb tot resulta una mica difícil alinear-los a la Lliga: tinguem en compte que si bé Obiols no serà oficialment membre d'Acció Catalana fins acabada la dictadura,⁶⁸ ja l'hem trobat col·laborant a *La Publicitat* i a la *Revista de Catalunya* i *La Nau*, òrgans creats per Rovira i Virgili, dirigent del sector més esquerrà d'Acció Catalana; i, de fet, la seva participació a *La Veu de Catalunya* no provocà pas poques crítiques des de l'òrgan oficiós de la Lliga a Sabadell, *La Veu de Sabadell*.⁶⁹

Salvant, doncs, totes les distàncies ideològiques, Trabal lloa iniciatives de la Biblioteca Sabadellenca i de la Lliga, com ara la d'homenatjar Joaquim Folguera.⁷⁰ Ja abans havia destacat l'«ampla tasca d'alta ciutadania» que representen les activitats culturals sabadellenques que du a terme aquest partit d'un temps ençà.⁷¹ També Obiols, des de *La Veu de Catalunya*, lloa les iniciatives de la Biblioteca Sabadellenca.⁷² I quan el trio ja n'està desvinculat, encara Oliver no dubta a donar-ne a conèixer les noves iniciatives.⁷³

La Biblioteca Sabadellenca és una col·lecció creada el 1925 per la Lliga Regionalista de Sabadell explícitament amb la intenció de fer política a través de la cultura en un temps en què no es pot fer la primera obertament:

La Lliga Regionalista de Sabadell ha aprofitat aquest llarg sojorn que, com a totes les altres agrupacions polítiques li han deparat les circumstàncies, per

67. Situació que Trabal denuncia a «Un petit repàs», *Diari de Sabadell*, 31-1-1925, p. 1.

68. Com a mínim així ho recorda Oliver en la «Notícia biogràfica», p. 52.

69. Vegeu com el *Diari de Sabadell* es fa ressò d'aquestes crítiques a «Secció Humorística», 24-9-1925, p. 1. De fet, les disputes entre els membres de *La Veu de Sabadell* i els del Grup de Sabadell des del *Diari de Sabadell* són constants. Deixant de banda les que Obiols manté amb Arús, també en manté amb Joan Matas («Comentaris», *Diari de Sabadell*, 26-9-1925, p. 1; i «Comentaris», *Diari de Sabadell*, 29-9-1925, p. 1), que havia estat company seu a *Garba* i crític d'art al mateix *Diari de Sabadell*.

70. F. TRABAL, «Joaquim Folguera», *Diari de Sabadell*, 20-6-1925, p. 2.

71. Senyor Banyeta [F. TRABAL], «Una nova edició d'homenatge», *Diari de Sabadell*, 15-3-1925, p. 1. Vegeu també: Senyor Banyeta [F. TRABAL], «Una cooperació obligada», *Diari de Sabadell*, 1-12-1925, p. 1.

72. Vegeu l'article reproduït al *Diari de Sabadell*, 20-10-1925, p. 1.

73. *Diari de Sabadell*, 14-11-1926, p. 1-2.

a iniciar i bastir una magnífica idea: la creació de la Biblioteca Sabadellenca.⁷⁴

El seu objectiu és «homenatjar les figures més prestigioses de la vida sabadellenca»⁷⁵ que, és clar, es puguin reivindicar des del programa d'aquest partit. L'homenatge consisteix generalment en l'edició d'un llibre de l'homenatjat, un acte amb parlaments sobre aquest i l'exposició del seu retrat al local de la Lliga.

El Grup de Sabadell s'implicà directament en aquesta iniciativa. Així, Oliver havia de fer el pròleg, primer, del tercer volum de la col·lecció –poemes d'Agnès Armengol–,⁷⁶ després, del quart –de la mateixa autora–⁷⁷ i, finalment, acaba fent el del novè –*Les hores quietes* de Joan Trias Fàbregas.⁷⁸ Obiols és l'encarregat d'editar els *Poemes* de Folguera (que es posaren a la venda el novembre de 1925), cosa lògica tenint en compte tot el que hem vist.

Al final d'aquest volum s'anuncia que Oliver farà un pròleg a *Les hores quietes*, Obiols a *Els dies clars* d'Agnès Armengol⁷⁹ i Carner a *Articles* de Folguera. Així mateix, el *Diari de Sabadell* havia començat a anunciar això darrer i la implicació que també hi tenia Foix (un altre dels grans reivindicadors de Folguera):

Ja hem anunciat en altres edicions la publicació d'un llibre d'estudis de Joaquim Folguera a la Biblioteca Sabadellenca. Com saben els nostres lectors el llibre portarà un pròleg de l'egregi Josep Carner.

A més del pròleg hi haurà una biografia de Joaquim Folguera escrita pel seu amic J. V. Foix.⁸⁰

Si bé ja hem vist que el primer anunci es complirà, no succeirà el mateix amb el segon i el tercer: aquest mateix 1925 s'acaba, amb el pròleg d'Oliver, la col·laboració del Grup de Sabadell amb la Biblioteca Sabadellenca que, sens dubte, devia resultar incòmoda –els membres del primer estan prologant o han de prologar llibres d'autors que ells mateixos han criticat. I Carner, que devia haver entrat en contacte amb la

74. Sense signar, «La Biblioteca Sabadellenca», *Diari de Sabadell*, 20-9-1925, p. 1. Per a una història d'aquesta col·lecció en relació amb el seu rerefons polític, vegeu: J. L. MARTÍN, «La Biblioteca Sabadellenca. Una editorial al servei d'un partit», *Els Marges*, 80, tardor 2006, p. 31-48, si bé es tracta d'un article que no té en compte l'evident participació del Grup de Sabadell en aquesta iniciativa.

75. Sense signar, «L'homenatge a Agnès Armengol vídua de Badia», *Diari de Sabadell*, 15-9-1925, p. 1.

76. Vegeu «Lletres i llibres», *Diari de Sabadell*, 21-5-1925, p. 1.

77. Vegeu «"Biblioteca Sabadellenca"», *Diari de Sabadell*, 6-6-1925, p. 2.

78. Vegeu-ne el comentari a C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*, p. 106-107.

79. Sembla que Obiols havia participat en l'homenatge que anteriorment havia fet la Lliga a aquesta poetessa (*Diari de Sabadell*, 13-9-1925, p. 1). També el *Diari de Sabadell* (9-9-1925, p. 1) anuncia aquest pròleg d'Obiols.

80. *Diari de Sabadell*, 9-9-1925, p. 1. Vegeu també: *Diari de Sabadell*, 6-9-1925, p. 1.

Biblioteca Sabadellenca a través de la seva amistat amb el Grup de Sabadell, se'n va a la nova editorial creada per Obiols, Trabal, Oliver, Riba i ell mateix, La Mirada, molt més en la línia de la idea de cultura d'aquests escriptors i, per tant, totalment contraposada a la Biblioteca Sabadellenca.

Segons recorda Oliver, La Mirada va ser fundada la tardor de 1924;⁸¹ però el cert és que no comença a publicar fins al desembre de 1925, després de mesos de col·laboració del Grup de Sabadell amb la Biblioteca Sabadellenca. Qui sap si Oliver erra l'any o si cal buscar alguna interpretació a aquestes dades; el cas és que La Mirada no queda constituïda oficialment fins al novembre de 1925⁸² i no posa a la venda el seu primer volum, *L'any que ve*, fins al 12 de desembre del mateix any.⁸³ Aleshores es posava un cop més en pràctica el tipus de relacions entre Sabadell, Barcelona i Catalunya que hem vist que el Grup de Sabadell teoritzava. Carner era una veu ideal per difondre'l i ho fa prologant *L'any que ve*⁸⁴ amb un text que afirma coses com que els membres del Grup de Sabadell «Són barcelonins amb una perspectiva»: Trabal ha assolit els objectius que li hem vist cercar en els seus articles, Barcelona ja s'ha acostat a Sabadell, Sabadell ja és Barcelona i pot mirar-se la capital des de la modernitat i la civilitat absoluta i, encara, des de la distància que li permet criticar-ne els defectes (la distància física que hi ha entre Sabadell i Barcelona, però també la irònica que estableix *L'any que ve* respecte de la vida quotidiana). La base d'aquesta «modernitat d'esperit» de què parla Carner, ell mateix l'esmenta: «Quan la Biblioteca de Sabadellencs il·lustres publicarà les obres contemporànies, francament contemporànies (fet i fet ja s'ha començat amb la reedició del Joaquim Folguera), hom veurà amb sorpresa quina poderosa i curiosa fornal de l'esperit és aquella ciutat que tants de catalans han vist disfressada de grisa o de banal». És a dir, que per més que la Biblioteca Sabadellenca s'esforci a editar obres literàries de prohoms locals –Agnès Armengol, Ribot i Serra, Trias, etc.– escrites al segle XX, la primera obra contemporània l'ha publicada amb el volum de Folguera, ell és l'inici de la modernitat a Sabadell. Per això, quan funden La Mirada, a més de Carner, s'hi enduen el projecte d'editar els articles de Folguera. Tanmateix, tot i que havien anunciat aquesta edició,⁸⁵ no la duren a terme i, al final, el volum, titulat *La lírica catalana moderna. Estudis*, s'editarà el 1934 a la Biblioteca Sabadellenca amb pròleg d'Octavi Saltor.

81. Vegeu M. BACH, «El "Coro" de Santa Rita, altrament anomenat Grup de Sabadell», p. 63-64.

82. Vegeu: *Diari de Sabadell*, 28-11-1925, p. 2.

83. Vegeu: *Diari de Sabadell*, 5-12-1925, p. 2.

84. El pròleg el formaven tres articles publicats per Carner amb la signatura «Bellafila» en la seva secció de *La Veu de Catalunya*, «Parlant de tot...». Són: «Una confraria transcendental» (17-11-1925, p. 5), «L'Obvietat catalana» (17-11-1925, p. 5) i «Elogi de Sabadell» (19-11-1925, p. 5).

85. M. BACH, «El "Coro" de Santa Rita, altrament anomenat Grup de Sabadell», p. 67.

Armand Obiols, el Grup de Sabadell i el gènere narratiu (1925-1928)

L'any 1925 comença a funcionar l'Editorial La Mirada, el punt àlgid de l'actuació institucional del Grup, amb la publicació de *L'any que ve*. Però també és l'any en què tant les seves reflexions teòriques com la seva pràctica literària comença a donar fruits dins l'àmbit de la narrativa com a conseqüència de voler inserir-se en el debat sobre la novel·la que centra l'atenció de la premsa de l'època.⁸⁶ De fet, l'any s'obre amb una manifestació ben clara en aquest sentit: el dia de reis, l'editorial del *Diari de Sabadell* reproduïx una «Carta del Rei negre» en què aquest afirma –ultra que «si no fos Rei, potser també em faria republicà»– que «de tots els gèneres de literatura tinc una gran predilecció per la novel·la».

Així, Oliver, a final de 1924, ha començat a publicar narracions que, amb més o menys variants, aniran a parar a *Una tragèdia a Lil·liput* (1928).⁸⁷ Trabal publica: a) *L'any que ve*, nucli de tot el que serà la seva obra narrativa; b) al *Diari de Sabadell*, «De cara a la paret», una secció en què «les col·laboracions de Trabal el que fan és continuar, amplificar, explicar i precisar, el nucli de reflexions que hi havia a la base de *L'any que ve*, i en una línia que avança clarament molts aspectes de les seves novel·les»,⁸⁸ c) el que podríem considerar el seu primer conte, «Vida, passió i mort d'Alcibiades» que, escrit com a «exercici sobre un tema d'Armand Obiols», conté les reflexions trabalianes ja desenvolupades i formulades narrativament, de manera deslligada a la immediatesa periodística –és, per tant, el primer pas de Trabal cap a la novel·la.⁸⁹ Finalment, Obiols

86. Pel que fa a aquest context, vegeu A. YATES, *Una generació sense novel·la?*, Barcelona: Edicions 62, 1984, p. 147-205; però sobretot el gran text clau sobre aquest període: J. CASTELLANOS, *Escriure amb el ritme a la sang. La represa de la novel·la catalana (1925-1929)*, Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2005.

87. A més de les que C. PUIG ha localitzat al *Diari de Sabadell* (*Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*, p. 171-215), l'*Almanac de les Arts* de 1925 publica «Història d'un jove» (p. 61-65) i el que acabarà obrint el recull de 1928 es publica, dedicat «A Armand Obiols», a *La Veu de Catalunya* (21-4-1926, p. 5).

88. J. M. BALAGUER, «Francisc Trabal i la paròdia de la novel·la», p. 74-75.

89. El conte es publica a l'*Almanac de les Arts* de 1925, p. 208-211. És per les raons acabades d'esmentar que es pot considerar el primer conte de Trabal. Bach també l'hi considera perquè descarta «algun obviat peccat de joventut a l'Acadèmia Catòlica sabadellenca» («Nota a aquesta edició», dins F. TRABAL, *Contes arguments i estirabots*, Sabadell: La Mirada, 2003, p. 171-172; aquest llibre reproduïx «Vida, passió i mort d'Alcibiades»), però també cal dir que s'estan descartant textos del *Diari de Sabadell* que són, indubtablement, contes (per bé que només prefiguren parcialment el que serà la narrativa de Trabal entre altres raons perquè parodien el gènere periodístic –entrevistes, articles d'opinió, notícies, etc.– i, per tant, es basen en la immediatesa del seu consum; mentre que els contes i novel·les de Trabal parodiaran bàsicament els gèneres narratius i els seus condicionants –menys immediats al moment de consum–, com fa «Vida, passió i mort d'Alcibiades» que, això sí, com alguns articles al *Diari de Sabadell*, es relaciona explícitament amb *L'any que ve*, ja que una de les seves claus de lectura és el joc lingüístic amb els diversos significats –social, individual, figurat, literal– que pot tenir l'expressió «vostè ve amb mi només que per divertir-se»). Vegeu, per exemple: Sr. Banyeta [F. TRABAL], «Una visita a les bèsties del Circ, en companyia de Mary», *Diari de Sabadell*, 29-8-1924, p. 1. Es tracta d'una broma sobre un suposat circ alemany instal·lat al Camp de la Sang (no oblidem que un dels pseudònims d'Oliver al *Diari de Sabadell* és «Feliu Camp de la Sang») començada per algú que signa l'article «Els gats i el Circ del Camp de la Sang» amb el nom de «KIT» (*Diari de Sabadell*, 27-8-1924, p. 1).

no és aliè a tota aquesta reflexió sobre la narrativa, sinó que, de fet, fa tota la impressió de ser-ne el personatge central –per fer-ho veure, s’acaben de citar els dos esments que fan del crític Oliver i Trabal en dos dels seus contes més importants.⁹⁰ La seva actuació en aquest sentit es dirigeix cap a tres bandes.

La primera el converteix en una mena de petit Carner que té en el *Diari de Sabadell* la seva petita Editorial Catalana i, de fet, és la continuació del que ja li hem vist fer a *Paraules*. El 14-12-1924, entre altres dies, el *Diari de Sabadell* publica un anunci amb aquest text, que recorda els que *La Veu de Catalunya* havia publicat de la Biblioteca Literària de l’Editorial Catalana:

Dijous començarem la publicació del famós conte de Guillem Hauff “Història de la mà tallada”.

Amb aquest conte iniciarem la secció de prosistes estrangers, en la qual donarem a conèixer els moments cabdals del conte i de l’assaig dels més grans novel·listes. A la publicació de la “Història de la mà tallada” seguiran: “L’escarabat d’or” d’E. A. Poe, “Mestre Martí, boter, i els seus aprenents” d’A. Hoffmann, “Xanthis o la vitrina sentimental” d’Albert Samain, “L’ampolla màgica” de R. L. Stevenson, i altres contes de Dickens, Dostoievsky, Stendhal, Balzac, Turgeneff, Mark Twain, Flaubert, Daudet, Andreiev, Maupassant, Txèkhov, Bennett, Kipling, Hearn, Wells, Moreàs, Lagerlof, Verga, Kuprin, Deledda, Wilde, Conrad, Villiers, Korolenko, Mac Orlan, Sologub, Ward, Elliot, Averchenko, Chasterton [sic], Glasworthy, etc., etc.

En la nostra secció de “Prosistes estrangers” que començarem amb la “Història de la mà tallada” totes les nacions i totes les èpoques hi seran representades per les seves figures cabdals i per les seves obres mestres.

El projecte és sens dubte molt ambiciós per a un diari com el de Sabadell i no arribarà a materialitzar-se d’acord amb aquesta llista. Tanmateix, sí que apareixeran algunes d’aquestes traduccions i, encara, en algun cas, amb petits textos introductoris, tot a càrrec d’Obiols. Així, el primer conte traduït és, certament, «Història de la mà tallada» de G. Hauff, i Obiols en destaca precisament allò que havien destacat Riba i Folguera de Poe (a qui, com veiem en l’anunci adés reproduït, sembla que Obiols també es proposava de traduir immediatament): Hauff és «el més bon arquitecturitzador de contes que mai hagi vist la història i el més hàbil insinuator del misteri de totes les literatures».⁹¹ No cal dir que el conte traduït després d’aquesta

90. Així mateix, podem trobar articles de Trabal en què apareixen comentaris al peu signats per Obiols (vegeu: *Diari de Sabadell*, 13-1-1925, p. 1) o una eloqüent intromissió d’Obiols en la narrativa d’Oliver amb el conte «Parla la muller» (*Diari de Sabadell*, 18-1-1925, p. 2; vegeu-lo comentat en relació amb els d’Oliver a C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al ‘Diari de Sabadell’ (1923-1928)*, p. 186-188).

91. A més, Obiols fa comparacions constants entre Hauff i Hoffmann (un altre dels primers que havia de traduir), una traducció del segon dels quals Riba acabava de publicar (sembla que entre finals de

nota segueix les línies de bona part de les històries fantàstiques de Poe: té tots els ingredients per atreure el públic lector amb la creació perfectament controlada d'un misteri i una angoixant situació del narrador i protagonista, construïda progressivament a través de clars mecanismes d'identificació amb el lector.⁹²

Però és potser més reveladora la segona traducció d'Obiols al *Diari de Sabadell*. A la pàgina següent del carnerià poema «Llegenda del pirata que esdevingué ermità», hi presenta i tradueix «Història dels fantasmes que s'emportaren un enterramorts (conte nadalenc) per Charles Dickens».⁹³ L'operació no pot estar més en les línies del Carner que el 1918 havia traduït a l'Editorial Catalana *Una cançó nadalenca* precedida d'un pròleg en què: a) insinuava les grans possibilitats per a la narrativa catalana i la seva expansió entre el públic d'aquest model de «novel·la que és un cant i una rondalla, i per tant tingué una popular transcendència immediata i viva que les simples novel·les no coneixen»; i b) associava Dickens, «en certa manera perpetua infant dissortat, un etern devot del Nadal», de manera indissoluble a aquesta celebració anual. En la seva nota introductòria, Obiols retorna a aquestes qüestions i presenta Dickens en uns termes molt semblants als que havia utilitzat Carner. A més, el conte que tradueix és una evident prefiguració d'*Una cançó nadalenca* que Dickens havia inclòs com a capítol 29 de la seva primera gran obra, la qual Carner lloa en el pròleg a la traducció de 1918 i que no trigarà a traduir amb el títol de *Pickwick* (1931).⁹⁴

Al llarg de 1925, segueixen apareixent les traduccions d'Obiols al *Diari de Sabadell*⁹⁵ paral·lelament a la seva segona línia d'actuació en la narrativa catalana

setembre i finals de novembre de 1924) per a la col·lecció La Novel·la Estrangera (una altra aventura d'acostament de la literatura en català al gran públic; vegeu: R. PINYOL, «Contribució a l'estudi de la col·lecció "La Novel·la Estrangera"», *Quaderns. Revista de traducció*, 8, 2002, p. 29-40); E. T. A. Hoffmann, *El dux i la dogaressa* (*Marino Falieri*), Valls: E. Castells, [s. d.], "La Novel·la Estrangera", 13.

92. G. HAUFF, «Història de la mà tallada», nota introductòria i traducció d'A. Obiols, *Diari de Sabadell*, 18, 19, 20, 21 i 23 de desembre de 1924.

93. *Diari de Sabadell*, 25-12-1924, p. 4-5.

94. A més, en aquest mateix número del *Diari de Sabadell*, Trabal publica un article («L'opulència de Nadal») reivindicant els mateixos valors nadalencs de caràcter humanitari que Carner i Obiols associen a Dickens; també el conte que hi publica Oliver («Parla el marit») té una clara lectura moral.

95. Són: «"Una dona indefensa" per Anton Chejov (1860-1904)» (30-12-1924), «"El més petit recluta de França" per Max i Alex Fischer» (4-1-1925), «"Un concert a 'Cinc Ciutats'" per Arnold Bennett» (9, 16, 23 de gener, 8 de febrer i 1 de març de 1925; també Carner havia traduït dues obres d'aquest escriptor per a l'Editorial Catalana); «"Un cop d'estat" per Guy de Maupassant (1850-1893)» (8, 12 de març i 2 d'abril de 1925); «"La tradició de la planta del te". Per Lefcadi Hearn» (8, 28 d'abril i 20, 28 de maig de 1925); «Xanthis, o la vitrina sentimental» (16, 23 de juliol i 1, 19, 23, 27 d'agost de 1925). La constant omnipresent de tots aquests contes (excepte del de Lefcadi Hearn i el de Samain, dues reflexions –no mancades, això sí, d'algun comentari irònic– sobre el caràcter il·lusori de les formes visibles enfront del caràcter etern i veritable de les paraules, els símbols i la música) és la mirada irònica que el narrador dirigeix als fets explicats; a més, el de Bennet es planteja explícitament com el que podríem anomenar un «drama» a Lil·liput (i és que Obiols ha afirmat: «Jo, si hagués de donar un consell a un jove amic meu prosista, li donaria per model la novel·la anglesa, la més pura, la més equilibrada, la més profunda que mai hagi existit. Els novel·listes anglesos, i com més pregonament anglesos millor, per exemple Arnold Bennet –i això ja ho ha remarcat Carner– tenen amb nosaltres punts essencialíssims de contacte», «*Facècies*. – Tomàs Roig i Llop», *Diari de Sabadell*, 15-1-1925, p. 2; tres anys després, Riba escriurà al pròleg d'*Una tragèdia a Lil·liput* (Sabadell: La Mirada, 1928), p. 11-16: «el nostre Joan Oliver, llevat d'algun moment

contemporània; aquesta, el converteix en un petit –potser millor en un gran– Riba-Folguera que, des del *Diari de Sabadell*, *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat*, la *Revista de Catalunya* i, més endavant, *La Nau*, exerceix la crítica literària, en part tal com Folguera havia dit que s’havia de fer. I és que «Obiols és plenament conscient que tot crític necessita d’una tradició al seu darrera i el que farà serà inscriure’s en la línia interpretativa que han marcat Folguera i Riba».⁹⁶

D’una banda, Obiols traslladarà a *La Publicitat*, *La Nau* i unes quantes «Nòtules» de la *Revista de Catalunya* que comença a signar l’abril de 1928, unes teoritzacions generals sobre la novel·la i el públic lector, sovint referides especialment a l’àmbit català, que són la base de l’actuació en aquest camp del Grup de Sabadell i que ja havien quedat plantejades al *Diari de Sabadell*. Així, quan el 7-12-1924 publica en aquest darrer la primera part de la ressenya d’*Histories i fantasies* de Martínez Ferrando, la dedica exclusivament a dibuixar ràpidament l’evolució de la novel·la europea i a constatar que «Catalunya, que indubtablement juga un paper principal en el camp de la poesia contemporània –i deixeu-m’ho dir ben de pressa perquè no em fugi l’optimisme– no ha aportat ni una simple personalitat a aquest moviment [novel·lístic]». La causa que Obiols dóna d’aquest fet, certa o no, sona a les moltes interpretacions de la tradició fetes pel Noucentisme: que «El veritable renaixement nostre, el nostre essencial renaixement, no és cosa d’un segle segons les històries literàries diuen, sinó que és cosa de quatre dies».⁹⁷ La segona part de la ressenya (16-12-1924) comença amb una operació francament carneriana: un repàs a tots els prosistes catalans del moment (Soldevila, Lleonart, Plana, Pla, Jordana i el mateix Ferrando) per intentar escatir d’on pot sorgir una novel·la catalana de nivell europeu. Altres articles, com el dedicat a «François Coppée» (17-12-1924) o l’importantíssim –sobretot pel fet que dóna resposta a un dels punts clau de les polèmiques literàries del moment– «Literatura i vida» (28-6-1925) assenyalen més

no tan feliç, conta de dret, i és obvi, asèptic i humorista a la sabadellenca; cosa que amb el temps, i per aquest camí, pot tenir tant de preu com ésser-ho avui a l’anglesa»). Paral·lelament a aquestes traduccions, apareixerà al *Diari de Sabadell* la secció «Veus de tot arreu» amb la intenció de donar, «traduïts, els articles més importants que sobre els fets i les idees de darrera hora publiquin les revistes i els periòdics estrangers» (14-7-1925, p. 1), inclosos alguns que fan referència als debats europeus sobre la novel·la (vegeu, per exemple, com resumeix la «crisi de la novel·la» en la Itàlia de 1925 B. CREMIEUX a «On va la literatura italiana», *Diari de Sabadell*, 15-7-1925, p. 1); en cap moment no s’hi fa explícita la participació, tanmateix més que probable, d’Obiols.

96. J. M. BALAGUER, «Armand Obiols 1928: contra la felicitat a Lil·liput», dins A. OBIOLS, *Buirac*, Sabadell: La Mirada, 1996, p. 9-56. Per entendre l’activitat crítica d’Obiols, especialment la de finals dels anys 20, aquest text és imprescindible. D’altra banda, paral·lelament a l’activitat que estem repassant ara, Obiols dugué a terme un altre tipus d’activitat crítica fins fa poc inèdita (recollida al ja citat *Lectures del romanticisme*), en la qual es troben referències a molts dels autors que hem vist que tradueix al *Diari de Sabadell* i unes reflexions sobre la crisi de la novel·la del segle XX en comparació amb el seu auge, al segle XIX (p. 92-93).

97. Pel que fa a aquestes qüestions, vegeu també la ressenya ja citada de *Facècies*, en què Obiols afirma coses com: «Alguns dels nostres prosistes del vuitcents, d’haver nascut ara en temps de consciència i de disciplina haurien estat, possiblement, grans novel·listes»; «És precís que els joves prosistes catalans parteixin del principi essencial i absolut, ben determinat i perfectament resolt de que abans d’ells res no s’ha escrit a Catalunya en novel·la que valgui la pena. Si volen models és precís que surtin a fora».

específicament les línies del que seran les esmentades «Nòtules» de la *Revista de Catalunya*.⁹⁸

D'altra banda, quan el juliol de 1924 apareix per primera vegada la *Revista de Catalunya*, ho fa amb una secció sobre literatura de títol programàtic, «Sagitari», que consisteix en «unes notes de caràcter crític i humorístic que inicialment devien ser obra de diverses mans, però que, si més no, des de principis del 28, deuen ser preferentment d'Obiols».⁹⁹ La mateixa secció s'autodefinia –en una evident *captatio benevolentiae* que pretenia descarregar-la de les responsabilitats que sí que tenia– així: «No som nosaltres, els qui tirem les sagetes. Recollim, com a cronistes, algunes de les sagetes que vénen i van».¹⁰⁰ Des de «Sagitari» es considerava que, davant de certs fenòmens culturals, «Al punt on han arribat les coses, la indulgència seria contraproductent».¹⁰¹ I el cas és que Obiols anava convertint-se en un expert arquer: ja hem vist com des de *La Veu de Catalunya* i el *Diari de Sabadell* no deixava passar amb «indulgència contraproductent» certes activitats culturals. De fet, ell mateix hi feia broma¹⁰² i analitzava el ressò que obtenien els seus polèmics –a vegades sense voler-ne ser– articles a «“Au dessus de la mêlée”».¹⁰³ I encara, pocs anys després, s'encarregava de llançar noves sagetes des d'una secció també de títol ben explícit en aquest sentit, «Buirac», «que inicia la seva acció, d'un caràcter bastant semblant al de “Sagitari”, a partir de juliol del 28 a *La Nau*».¹⁰⁴

La intenció general de la crítica d'Obiols, doncs, segueix un mateix fil conductor des d'aquella crítica de l'*Almanac de les Arts* fins als anys trenta: dur a terme un «petit purgatori intel·lectual»,¹⁰⁵ separar el gra de la palla, no conformar-se amb tot o, com havia escrit el 1924, no caure en l'error de donar «ciutadania a massa gent». Un objectiu que persegueix perquè té «un concepte optimista de la matèria sobre la qual» s'esmerça¹⁰⁶ o, de nou com havia escrit el 1924: «Greu em sabia que el to

98. Quedi constància que aquesta via empresa per la crítica d'Obiols no exclou la seva dedicació a la crítica de poesia com ja hem vist en el seu joc humorístic amb l'*Almanac de les Arts*. Vegeu també articles del *Diari de Sabadell* com «Carles Fages de Climent» (24-2-1925, p. 1), i d'exemples provinents d'altres publicacions com *La Nau* ja tindrem ocasió de veure'n algun.

99. J. M. BALAGUER, «Armand Obiols 1928: contra la felicitat a Lil·liput», p. 30. Amb el benentès que Obiols és autor d'algunes d'aquestes notes des que comencen a aparèixer (semblen confirmar-ho afirmacions com aquesta: «Nosaltres el vàrem conèixer [Adrià Gual] en una nit de Jocs Florals, a Sabadell», «Sagitari», *Revista de Catalunya*, I: 3, setembre de 1924, p. 284).

100. «Sagitari», *Revista de Catalunya*, II: 8, febrer de 1925, p. 189.

101. «Sagitari», *Revista de Catalunya*, III: 16, octubre de 1925, p. 425.

102. Així, per exemple, al final d'un article en què Trbal critica l'excessiva bufanda d'un vianant, podem llegir-hi aquesta «Nota de l'Armand Obiols»: «Jo crec que aquest paràgraf final del Senyor Banyeta conté –diluïts en imatges, i no concretament concretats en conceptes– els punts essencials del futur article de polèmica, agut i aterrador, que preparo contra la bufanda del meu amic Trias» (*Diari de Sabadell*, 13-1-1925, p. 1).

103. *Diari de Sabadell*, 18-3-1925, p. 1.

104. J. M. BALAGUER, «Armand Obiols 1928: contra la felicitat a Lil·liput», p. 30.

105. A. OBIOLS, «Defensa de la intolerància», *La Nau*, 19-7-1928; reproduït a *Buirac*, p. 57-60.

106. *Ibidem*.

general del meu primer article sobre l'*Almanac de les Arts* pogués fer creure a algú que desconec o fingeixo desconèixer el valor positiu que la seva aparició representa. Sense la convicció que tinc d'aquest valor significatiu no hauria jo agafat la ploma per la simple voluptuositat de censurar-lo». «Per això, sovint, el llibre o el fet literari concret que ressenya es converteix en simple pretext per a una reflexió més àmplia i se situa en l'àmbit on la interpretació i la valoració es troben amb aquesta finalitat de donar unes pautes del que hauria de ser una literatura o, en definitiva, una cultura moderna».¹⁰⁷ Som davant per davant d'una reformulació del concepte de crítica que Folguera havia reclamat per a la cultura catalana –amb el toc d'humor carnerià que el mateix «Buirac» remarca.¹⁰⁸

I per arrodonir-lo, molt sovint Obiols seguia els passos indicats per Riba. Així, per exemple, la seva opinió sobre el tipus de tractes que la literatura ha de tenir amb el poble sorgeix, sens dubte, de la que Riba havia expressat en un famós debat sobre aquesta qüestió,¹⁰⁹ o hom pot assenyalar que en la conferència «Els homes del vuit-cents i els noucentistes»¹¹⁰ «Obiols no feia altra cosa que traduir de manera agressiva

107. J. M. BALAGUER, «Armand Obiols 1928: contra la felicitat a Lil'liput», p. 33.

108. «No sempre la llengua de Josep Carner s'esmerça en aquests jocs precisos de definicions humorístiques. A voltes sembla un dardell. Aleshores és simplement temible», *La Nau*, 19-7-1928; reproduït a *Buirac*, p. 74. Pel que fa a les relacions de la crítica d'Obiols amb la de Folguera, només cal recordar que C. Soldevila, en la seva «hoja de dietario» del 25-2-1919 a *La Publicidad*, havia definit la d'aquest últim afirmant que «Sus recensiones tiraban a dar»; i M. Poal i Aregall, des de *Garba* (19-22, octubre de 1921), havia escrit: «A En Folguera es deu que la crítica comencés a ésser, a Catalunya, quelcom més que uns gazetilles estiregassades i escrites a cuita-corrents i, encara, per pur compromís d'amistat o de *companyerisme* (!). Podem dir, sense por que ningú ens contradigui, que En Folguera ennoblí la crítica i fou l'orientador de tots els escriptors de la seva època. [...] Ningú s'explicava com aquell minyó es llançava a fer afirmacions tan clares i precises en un país on totes les coses es diuen a mitges». El mateix Folguera havia reclamat aquest tipus de crítica dura i sancionadora en textos com «D'esquena al temps» (*La Revista*, II, 10, 29-2-1916, p. 7-9), en el qual s'advoca per una major tendència a l'acció política i la crítica que a la creació literària: «En l'esfera dels intel·lectuals no hi ha tampoc massa la dignitat de raça. Molt soroll i poques nous. Molta ferralla literària i poca consciència política. [...] / Si no haguéssim fet tanta literatura potser fórem en més bon lloc. Tindriem més noció de la nostra força i no ens hauríem enganyat en el nostre nacionalisme deixant de valorar certa gent per la capa de literatura patriòtica que la cobria. Una nova condició n'hauríem tret: saber valorar. Ens ha caigut a sobre un xàfec de prestigi més o menys falsos, que hem de consignar per la seva posició circumstancial dins el Renaixement Català. El catalanisme ens ha tret el dret de valorar. La Galeria de catalans il·lustres i el Parc s'omplen de figures glorificades, en un garbuix absurde de mentalitats i igualades totes per les dimensions d'un marc o d'una columna. [...] Aquí on Ramon Llull no hi té una pedra d'homenatge, aixecaran un bust al primer botiguer que faci versos o al primer periodista dramaturg. S'hauria de deixar un temps llarg de prova per a les obres dels homes més o menys insígnies que s'esvaïssin en l'eternitat. Aquest temps podria esmerçar-se a conèixer aquell que es desconeixia en vida. Car aquesta pruja actual de glorificacions no prova res més sinó que no s'ha estudiat l'obra dels que s'ha tractat d'homenatjar».

109. «En èpoques de consciència un treball desprietat, perforador i agudíssim d'autocrítica, ha de precedir, per força, la publicació d'un llibre. I encara, abans, l'autor ha d'estar armat amb tots els utilitatges de la cultura, macerat en totes les disciplines; sense això l'autocrítica no és possible; sense això ni avui ni mai no ha estat possible res. Un poema ben fet, un conte ben fet, volen dir –encara que no ho sembli– una pila d'anys esmerçats silenciosament i dolorosament, per a prendre posicions. Amb una novel·la o amb una prosa com la que insinua *Facècies* i amb una poesia disciplinada al crit d'ordre de “retorn al poble”, digna parella seva, molt aviat hauríem construït una literatura ben galdosa», Armand Obiols, «*Facècies*. – Tomàs Roig i Llop». Compareu-ho amb: C. RIBA, «*El retorn de J. M. López-Picó*», *La Veu de Catalunya*, 7, 17 i 29 de juny de 1921.

110. Vegeu-ne el resum a *Diari de Sabadell*, 18-12-1925, p. 1-2.

allò que es desprenia d'«Una generació sense novel·la» de Carles Riba».¹¹¹ I és que, al cap i a la fi, Riba i Folguera havien estat els creadors de la crítica literària contemporània a Catalunya. Els continuadors més reconeguts en foren també dos poetes: Obiols i Marià Manent.

Finalment, el tercer camp d'actuació d'Obiols en la narrativa catalana dels anys vint, molt marginal, és el conreu del conte que, com les traduccions, l'acosta a l'operació que, saltant de la poesia a la narrativa breu, havien fet Carner, Riba, Folguera i altres poetes del moment com a conseqüència d'un context històric i social que reclama el conreu dels gèneres narratius. Així, i deixant de banda el ja esmentat i comentat «Parla la muller», un conte com «El sastret i el diable»¹¹² segueix perfectament les línies d'un conte de poeta com és «La vetlla del diumenge» de Folguera: el gènere fantàstic jugat a partir de les rondalles populars en què el diable es presenta a una persona humil; el conte d'Obiols, a més, està estructurat a la perfecció i seguint punt per punt la morfologia de bona part de les rondalles populars, tot i que no sense fer-hi alguna broma. Així mateix, el 31-7-1925 Obiols havia publicat a *La Veu de Catalunya* el conte «Quim i Elvira»¹¹³ en el qual, a la manera dels d'Oliver i Trabal, s'expliquen humorísticament les difícils relacions amoroses entre els dos personatges del títol; difícils perquè es basen en un món il·lusori fet de literatura (Quim és un fervent lector del fulletó del diari que s'enamora d'Elvira per «la il·lusió d'ésser pres d'un amor fatal», i ambdós es basteixen «un castell d'il·lusions») que la realitat, de mica en mica, s'encarrega d'ensorrar. Fins que un gest de nou dramàtic, teatral, «patètic», trenca definitivament la relació. Mesos més tard, els dos idealitzaran el record de l'altre i iniciaran noves relacions amoroses literaturitzades per aquest record.

El Grup de Sabadell: una «capelleta» contra altres nuclis culturals

Com ja ha quedat apuntat, el Grup de Sabadell es va desenvolupant al llarg dels anys 20 com un nucli unitari, amb un model de cultura molt concret, que no dubtarà a atacar-ne d'altres. Respon així, com ja ha exposat J. M. Balaguer, a la idea que el que cal a la cultura catalana és «la defensa d'uns models concrets, en les apostes de grup, la col·laboració entre nuclis d'escriptors i crítics, en definitiva cal la creació de “capelletes”».¹¹⁴ D'aquí els seus enfrontaments oberts no sols amb els poetes

111. J. CASTELLANOS, *Escriure amb el ritme a la sang. La represa de la novel·la catalana (1925-1929)*, p. 27.

112. Datat el 1928, havia romàs inèdit fins que la Fundació La Mirada el recuperà editant-lo en forma de fullet el 1997.

113. Reeditat per La Mirada a: A. OBIOLS, *Quim i Elvira*, Sabadell: Fundació La Mirada, 2008.

114. J. M. BALAGUER, «Armand Obiols 1928: contra la felicitat a Lil·liput», p. 16.

jocfloralistes de Sabadell, sinó també amb altres prohoms de les lletres catalanes del moment que, al seu torn, també se les tenien entre ells.

Així, per exemple, l'edició dels poemes de Folguera feta el 1925 per la Biblioteca Sabadellenca anava precedida d'un «Pòrtic» de López-Picó en què aquest proclama la seva intimitat amb Folguera i, qui sap per quines disputes (probablement perquè està veient com el mestratge ribià s'emporta els joves poetes i ell queda al marge dels punts neuràlgics de la nova poesia catalana), es posiciona clarament contra la lectura que de l'obra de Folguera han fet Carles Riba i Marià Manent (el primer havia parlat de la «música interior» de la poesia folgueriana, sintagma que el segon havia reprès per donar títol a un dels seus articles sobre el jove poeta publicat a *La Revista* i que, per tant, Picó coneixia perfectament):¹¹⁵

Veu's-aquí l'aventura de l'home que es féu un vestit de les seves ales. No el secret poètic de la música interior, sinó l'equilibri humà del silenci interior.¹¹⁶

El cas, però, és que el model cultural i estètic que representa López-Picó no té res a veure amb el que reivindica el Grup de Sabadell i ells mateixos s'encarreguen de deixar-ho clar. El 22-9-1927, Pere Quart no dubta, des del *Diari de Sabadell*, a carregar-se *L'oci de la paraula* de Picó en una crítica plena d'ironies;¹¹⁷ també rebrà algunes sagetes des del «Buirac» d'Armand Obiols¹¹⁸ que, en ressenyar a *La Nau* el llibre *Meditacions i jaculatòries*, tot i el respecte que mostra per una part de l'obra de Picó, no s'està de remarcar que «tot el que no és fruit d'aquesta col·laboració assídua dels déus [que assenyala Valéry], en *Meditacions i jaculatòries*, és feixuc, inhàbil, buit i mecànic. Tres quartes parts del llibre tenen aquest pes mort».¹¹⁹ A més, la ressenya comença amb un repàs de la trajectòria del ressenyat explícitament deutora, és clar, de Riba i Folguera.¹²⁰

115. C. RIBA, «Joaquim Folguera. In Memoriam», *La Veu de Catalunya*, 1-3-1919; M. MANENT, «La música interior», *La Revista*, V: 89, juny de 1919, p. 146-147.

116. J. M. López-Picó, «Pòrtic», p. 12. No cal dir que, com és habitual en els atacs lópezpiconians, aquesta crítica velada li surt força desviada. Primer, perquè implica la reivindicació d'un «silenci interior» que és, precisament, un altre dels aspectes que Riba havia destacat de Folguera. Segon, perquè més avall, en el mateix pròleg, Picó va al camp ribià i accepta el sentit que tenia per ell i Manent l'expressió «música interior»: «[Folguera es troba] adés en baralla singular amb la difícil expressió, adés en morosa complaença amb el joc de les resonàncies verbals i dels lligams de les paraules i de l'enginy enigmàtic del pensament».

117. Vegeu-la comentada a C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*, p. 117-118.

118. A. OBIOLS, *Buirac*, p. 110-111, 143, 168-169 i 172. Picó és també un dels personatges preferits de «Sagitari».

119. A. OBIOLS, «*Meditacions i jaculatòries* de J. M. López-Picó», *La Nau*, 15-2-1928, p. 5.

120. Riba hi apareix citat explícitament i implícitament. Quant a Folguera, Obiols escriu: «*L'ofrena* posà una fita a un període en el qual, ja ha estat remarcat, cada nou llibre era un despullament ple de renunciacions, una nosa resolta i vençuda». Els mots en què això havia «estat remarcat» són, és clar, de Folguera: «Ja diguérem en un altre lloc que la poesia de López-Picó es movia en un cos més lleuger que l'aire. Cada nou llibre és més precís, més dibuixat, però també més pur, més subtil» (J. FOLGUERA, «*Poesies (1910-1915)* J. M. López-Picó», *La Revista*, I: 5, 10-9-1915, p. 14-15; aquest article és la base sobre la qual es munta el capítol dedicat a Picó en *Les noves valors de la poesia catalana*).

Així mateix el Grup de Sabadell s'enfronta obertament al model que representa Foix, amb el qual Picó també s'havia acarnissat. Obiols carrega sovint des del seu «Buirac» tant contra el grup de *L'Amic de les Arts* com contra el mateix Foix.¹²¹ Ja ha estat assenyalat que Pere Quart rebé amb una crítica despietada *Gertrudis*, del qual només en salvà la prosa «Pepa, la lletera».¹²² Poc després, en publicar *Una tragèdia a Lil·liput*, el retrat d'un personatge anomenat Gertrudis coincideix curiosament amb el que havia fet de Foix en aquella crítica (l'home que utilitza un llenguatge elegant i intel·lectualitzat, faramalla d'aparença que fa nosa per a la comprensió clara d'allò que s'hi amaga al darrere):

Els somris de Gertrudis semblava un tret finíssim de superior intel·ligència. Semblava també l'expressió picant d'un esperit crític il·lustrat i segur. En un sentit lleugerament pejoratiu, podia ésser pres com un signe subtil d'irònica inhibició davant els innumerables resultats dolents o dubtosos de les obres dels homes. I es prestava encara a moltes d'altres interpretacions probablement aproximades.

Però la realitat, entre les quatre coneixences íntimes de Gertrudis i sobretot pel seu marit, s'allunyava molt d'aquestes suposicions falagueres. Aquell somris era, ni més ni menys, un tic exclusivament físic de Gertrudis, la qual no se n'hauria desfet sinó per un moment i a canvi d'una emoció dolorosa d'origen així mateix físic: la que produeix, per exemple, un cop de bastó. Altrament, ella de riure no en sabia. La seva rialla era més aviat un fenomen no classificat, entremig de la tos i el singlot i –diguem-ho– cosa molt desagradable de sentir.¹²³

Es poden trobar altres fragments de l'obra d'ambdós escriptors que semblen fer-se referències mútues (recordem l'obsessió de Foix per delimitar el seu terreny cultural per oposició al dels altres i el fet que l'obra d'Oliver tendeix a construir-se, des de ben aviat, en relació –generalment en contra i fent-hi al·lusions ben explícites– amb tots els models literaris que s'allunyen del propi),¹²⁴ però el que és segur és que en el pròleg de *KRTU* Foix responia la crítica de Pere Quart fent-se fort en la pròpia estètica:

És clar que, fora d'aquests grups [els tres en què poden dividir-se els «tres-cents poemes en prosa que he escrit»], resten frèvoles i frívoles proses literàries

121. A. OBIOLS, *Buirac*, p. 69-70, 83, 86 i 188.

122. C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al 'Diari de Sabadell' (1923-1928)*, p. 117, i J. MARRUGAT, «Formació i consolidació de la poètica de Pere Quart», p. 76.

123. J. OLIVER, *Una tragèdia a Lil·liput*, Sabadell: La Mirada, 1928, p. 121-122.

124. Un sol exemple més: la prosa de «Diari 1918 (fragments)» de *Gertrudis* que comença «A les sis de la tarda –i no a les dotze de la nit– acaba amb uns mots («vaig descobrir, a la rebotiga del foll d'En Miquel, sota la claror clandestina d'un quinqué, l'amo, amb la teva testa decapitada a la mà on emprovava arrissades perruques subversives») que Pere Quart sembla parodiar en la cinquena de *Les decapitacions*.

—exemple: “La noia de la lletera” (vid. *Gertrudis*)— que em costa de reconèixer com a pròpies.

Foix no només està rebutjant l’única prosa que Pere Quart ha salvat, sinó que ho fa com si ja l’hagués oblidada (en cita malament el títol), operació que no deixa de ser una impostura antiperequartiana, com demostra el fet que en les moltes reedicions que es feren de *Gertrudis* mai en va excloure el text aparentment rebutjat. La resta de la història és prou coneguda: Oliver i Foix mai van arribar a mantenir una relació gaire cordial.¹²⁵

I si Salvat havia representat un model contraposat al de Foix, ja hem vist que aquell tampoc surt massa ben parat en l’obra d’Obiols.

Com a última mostra, un altre prohoms sabadellenc de projecció barcelonina, Joan Arús, és un blanc constant de les sagetes del Grup de Sabadell i, molt especialment, d’Obiols. Són articles tan diàfans en aquest sentit, que només cal donar-hi un cop d’ull per adonar-se de la contundència amb què hi és tractat Arús:

Joan Arús en aquest llibre [*Notes sobre creació poètica*] exposa teories molt divertides que avui ja comencen a fer gràcia als joves estudiants —dotze anys— de Preceptiva dels instituts de “Castilla la Vieja”, que les tenen de text oficial.¹²⁶

125. Vegeu: I. RIERA, *Joan Oliver / Pere Quart. L’inventor de jocs*, p. 263-266.

126. Vegeu un llarg llistat d’aquests atacs (als quals encara s’hi poden afegir els del *Diari de Sabadell* del 21-12-1924, p. 2, i del 13-3-1925, p. 1) a C. PUIG, *Les col·laboracions de Joan Oliver al ‘Diari de Sabadell’ (1923-1928)*, p. 76-77.